

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas proposition 1999/2000:55 Kommersiell lokalradio jämte följdmotioner. I propositionen föreslås bl.a. att tillstånd att sända lokalradio inte längre skall fördelas genom ett auktionsförfarande utan av Radio- och TV-verket genom ett urvalsförfarande som i huvudsak baseras på ägarförhållanden och åtaganden i fråga om programinnehåll. I betänkandet behandlas vidare 20 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden bl.a. om riktlinjer för mediepolitiken, digital-TV, must carry-skyldigheten, innehållet i sändningarna, den s.k. TV-listan och Granskningsnämndens verksamhet. Utskottet behandlar vidare ett lagförslag i proposition 1999/2000:50 Ansvaret för fastställande av diskontot, m.m., vilket överlämnats till konstitutionsutskottet från finansutskottet för lagteknisk samordning. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna. 21 reservationer har avgetts.

Propositionerna

1999/2000:50, vari regeringen, såvitt nu är i fråga, föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

7. lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgifter på televisionens område,

1999/2000:55, vari regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262),
2. lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden,
3. lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område,
4. lag om ändring i lotterilagen (1994:1000),
5. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450) samt
6. lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).

Lagförslagen är intagna i *bilaga 1*.

Motioner som väckts med anledning av propositionen

1999/2000:K25 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar om reklamreglerna för den kommersiella reklamradion i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen beslutar om en avtrappning av koncessionsavgifterna för de befintliga tillstånd som förlängs i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övervägande om en fri radio på nationell nivå.

1999/2000:K26 av Åsa Torstensson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag som främjar ett ökat utbud av frekvenser för digitala sändningar och regler för detta i enlighet med vad i motionen anförts,
2. att riksdagen hos regeringen begär en utredning av konsekvenserna av teknisk konvergens och ökande nätkapacitet ur regleringssynpunkt.

1999/2000:K27 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1999/2000:55,
2. att riksdagen beslutar om en sådan ändring av lokalradiolagen vad gäller behörighet för tillstånd som angivits i motionen,
3. att riksdagen, för den händelse att propositionen bifalls, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av avgiftssystemet.

1999/2000:K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1999/2000:55,
2. att riksdagen beslutar att upphäva lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagen att organ som ägs, eller där motsvarande minst 20 % av samtliga aktier direkt eller indirekt ägs av stat, landsting eller kommun, inte skall få tillstånd,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring att förbudet för tidningsföretag eller programföretag, som tidigare har fått tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program, att inneha tillstånd att sända lokalradio upphävs,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring att bestämmelsen att ingen skall få inneha mer än ett tillstånd upphävs,
6. att riksdagen begär att regeringen gör en översyn av de ekonomiska villkoren för den kommersiella lokalradion och återkommer med förslag som – utan att snedvrیدا konkurrensen på marknaden – ger radioföretagen ekonomiska möjligheter att investera i den digitala tekniken, utveckla programutbudet och öka det redaktionella innehållet i sändningarna,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att enda koncessionsvillkor för en reklamfinansierad rikskanal bör vara att en självständig nyhetsredaktion skall finnas samt att koncessionen snarast skall bjudas ut,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om parlamentarisk utredning med uppgift att ge förstärkt grundlags-skydd för de fria etermedierna,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av yttrande-frihetsgrundlagen att tillgängliga frekvenser skall bjudas ut till marknaden och försäljas i något slags auktions- eller anbudsförfarande.

Motioner från den allmänna motionstiden

1999/2000:K234 av Henrik S Järrel (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en skyndsam omförhandling med TV 4 rörande programföretagets avtalsvillkor.

1999/2000:K255 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en utvärdering av verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV.

1999/2000:K276 av Per Unckel m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för statens agerande rörande medier i ett öppet samhälle,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att staten inte skall reglera formerna för olika programföretags verksamhet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ägarbegränsningar,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om markbundna digitala TV-sändningar,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varken statliga medel eller statliga bolag skall användas för att subventionera dekodrar,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att koncessioner för nya sändningsrättigheter för TV-kanaler skall säljas genom ett auktionsförfarande,

12. att riksdagen beslutar upphäva den s.k. stopplagen i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. att riksdagen beslutar att begränsa must carry-skyldigheten i enlighet vad som anförts i motionen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regelverk för digital radio.

1999/2000:K297 av Erik Arthur Egervärn (c) vari yrkas att riksdagen beslutar ändring av 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K327 av Per Unckel m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa lagen om fortsatt giltighet av lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio, den s.k. stopplagen, i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K335 av Charlotta L Bjälkebring (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av radio- och TV-lagen att allmänheten får möjlighet att hos JK påkalla rättslig prövning vad gäller sändningstillstånd enligt vad i motionen anförts.

1999/2000:K355 av Åsa Torstensson m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av 2 kap. 2 § i radio- och TV-lagen (1996:844) att det blir möjligt att meddela begränsade sändningstillstånd under längre tid i enlighet med vad som anförts i motionen,

1999/2000:Kr509 av Kent Olsson m.fl. (m) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om TV-listan.

1999/2000:Ub221 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att reklam för ett program med våldsinslag inte skall visas under de tider på dygnet då barn kan förväntas vara uppe.

1999/2000:T705 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om politikernas styrning av utvecklingen av digital-TV.

1999/2000:T717 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det digitala markbundna TV-nätet,

4. att riksdagen hos regeringen begär en utredning med uppdrag att ta fram en ny konvergerad lagstiftning på tele- och medieområdet enligt vad som anförts i motionen.

Utskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås nya villkor för den kommersiella lokalradion som syftar till att förstärka yttrandefriheten genom att öka mångfalden och den lokala förankringen i lokalradion. Tillstånd att sända lokalradio skall inte längre fördelas genom ett auktionsförfarande utan av Radio- och TV-verket genom ett urvalsförfarande som i huvudsak baseras på ägarförhållanden och åtaganden i fråga om programinnehåll.

I propositionen föreslås vidare att förbudet att ge tillstånd att sända lokalradio till tidningsutgivare samt programföretag som fått tillstånd av regeringen att sända ljudradio- eller TV-program avskaffas liksom förbudet för en tillståndshavare att ha mer än ett tillstånd.

Ett tillstånd att sända lokalradio får förenas med villkor av olika slag.

Varje tillståndshavare skall dagtid sända minst tre timmar eget material. Ett tillstånd att sända lokalradio skall gälla i högst fyra år och tillstånden får därefter förlängas med högst fyra år i taget. De befintliga tillstånden skall kunna förlängas med åtta år och därefter med högst fyra år i taget.

De som får nya tillstånd skall enligt förslaget betala en koncessionsavgift om 40 000 kr per år, medan de som har befintliga tillstånd även under kommande tillståndsperioder skall betala den avgift som fastställdes vid auktionsförfarandet.

Den nya reglerna för den kommersiella lokalradion föreslås införas i radio- och TV-lagen. Lokalradiolagen och den s.k. stopplagen föreslås upphävas.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2000.

Fråga om avslag på propositionen

Motionerna

I motionerna K27 av Bo Lundgren m.fl. (m) och K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) begärs att propositionen avslås. Enligt motion K27 (yrkande 1) är regeringens förslag i grundläggande hänseenden oacceptabelt eftersom det strider mot viktiga yttrandefrihetsprinciper. Yttrandefriheten och tryckfriheten är centrala värden i det fria samhället. Det skall råda stor frihet att ge ut och distribuera mediaprodukter och pröva deras ekonomiska bärkraft. Inom ramen för dagens tekniska begränsningar skall det vara lyssnarna som genom sina val avgör vad som skall distribueras. Det kan inte – och får inte – vara politiskt grundat godtycke som avgör mediernas utveckling. Grundlagen sätter alltså upp viktiga restriktioner för politiska ingrepp. Det borde ankomma på alla att respektera både lagens bokstav och anda. När yttrandefrihetsgrundlagen tillåter lagstiftning om tillstånd och villkor för att sända radioprogram är grundorsaken behovet av att på något sätt ordna användningen av frekvenserna för TV och radio, inte att ge utrymme för statligt godtycke. Enligt motionärerna skall tillstånd att sända lokalradio ges enligt lokalradiolagen. Motionärerna pekar vidare på att Internet ger möjlighet att ta in ett tusental radiostationer och på sikt kommer att bli alltmer lik den traditionella radion. Även den digitala radion kan komma att erbjuda ett avsevärt större utbud av kanaler än i dagens analoga värld. Dessutom etableras i USA satellitsänd radio. Att i en så föränderlig värld föreslå kortare tillståndsperioder med därtill hörande osäkerhet samt en omfattande statlig reglering av ägande och programinnehåll framstår enligt motionen som direkt skadligt.

Frågan om förslagets förenlighet med yttrandefrihetsgrundlagen tas upp också i motion K28 (yrkande 1). Yttrandefriheten och mångfalden gagnas enligt motionärerna inte på sikt av mer politisk styrning. Auktioner av sändningstillstånd har hittills visat sig vara det bästa sättet både praktiskt och principiellt att fördela sändningstillstånd, vilket som Lagrådet framhållit är tämligen oproblematiskt från grundlagssynpunkt. Auktionerna förhindrar att staten lägger godtyckliga synpunkter på radiostationerna och försöker påverka innehållet. Motionärerna hänvisar till Lagrådets synpunkt att det är en brist att begreppen mångfald och ägarförhållanden inte behandlas i belysning av utvecklingen av främst Internet och att tillståndsgivningen riskerar att framstå som tveksam från grundlagssynpunkt eftersom bara en del av medieutbudet beaktas. Grundlagen måste vila på tanken att det är yttrandefriheten i sin helhet som skall vara den vidaste möjliga.

Yttrandefrihetsgrundlagen reglerar skyddet för yttrandefrihet i radio, television, filmer, videogram och ljudupptagningar m.m. Lagen bygger på samma grundsatser som tryckfrihetsförordningen. Detta innebär att bl.a. censurförbud och etableringsfrihet i princip gäller också för de medier som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen. Endast i fråga om användningen av radiofrekvensspektrum har etableringsfrihet i tryckfrihetsrättslig mening inte kunnat införas.

Enligt 3 kap. 1 första stycket yttrandefrihetsgrundlagen har varje svensk medborgare rätt att sända radioprogram genom tråd. I andra stycket sägs att den frihet som följer av första stycket inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om bl.a. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning som behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning (s.k. must carry).

I 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen sägs att rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Enligt andra stycket skall det allmänna eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Den som sänder radioprogram avgör enligt 3 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen självständigt vad som skall förekomma i programmen.

Radio- och TV-lagen (1996:844) reglerar ljudradio- och televisionssändningar till allmänheten bl.a. i fråga om innehållet i sådana sändningar.

Lagen är med visst undantag tillämplig på sändningar genom tråd endast om de når mer än 100 bostäder. Tillstånd krävs endast för sådana ljudradio- och televisionssändningar som sker med hjälp av radio på frekvenser under 3 Ghz.

Enligt lokalradiolagen (1993:120) meddelar Radio- och TV-verket efter auktionsförfarande tillstånd att sända lokalradio. Lokalradiolagens regler i detta hänseende har dock satts ur spel av lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio som innebär att det till utgången av år 2000 inte skall fördelas några nya tillstånd att sända lokalradio.

Lagrådet har diskuterat frågan om urvalsprincipers förenlighet med yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt Lagrådet ger inte förarbetena mycket ledning till hur 3 kap. 2 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen skall tillämpas i praktiken. Lokalradiolagens auktionsförfarande och t.ex. ett lotteriförfarande är tämligen oproblematiska från grundlagssynpunkt liksom kriterier som teknisk kapacitet och kvalitet samt finansiell stabilitet. Mer svårbedömda ter sig kriterier som i någon mening gäller innehållet i det som skall sändas eller vem som söker tillstånd. I viss mån bör hänsyn emellertid även kunna tas till sådana slag av kriterier, t.ex. så att flera tillstånd avseende ett sändningsområde inte ges till samma sökande eller att dagstidningsföretag som redan är verksamma inom sändningsområdet får stå tillbaka för nya aktörer där. Inte heller kan det anses oförenligt med yttrandefrihetsgrundlagen att ställa krav på eget material. Enligt Lagrådet framstår det dock som tveksamt från grundlagssynpunkt att i tillståndsgivning bara beakta en del av medieutbudet vid

bedömningen av mångfald och ägarförhållanden. Lagrådet hänvisar i detta sammanhang till Internet. Grundlagen måste enligt Lagrådet vila på tanken att det är yttrandefriheten *i sin helhet* som skall vara den vidast möjliga.

Enligt propositionen kan de nya aktörerna på t.ex. webbsidor på Internet ännu inte anses ha samma betydelse för opinionsbildningen och nyhetsförmedlingen i samhället som de traditionella medierna. Med hänsyn till den IT-utveckling som sker på medieområdet kan det dock finnas anledning för regeringen att återkomma i frågan om ytterligare medier skall beaktas i samband med behandlingen av Mediekoncentrationskommitténs betänkande Yttrandefriheten och konkurrensen (SOU 1999:30).

Utskottets bedömning

I samband med inrättandet av lokalradion år 1993 uttalade utskottet att det var av stor vikt att yttrandefriheten på etermedieområdet kunde vidgas genom införandet av lokalradiolagen (bet. 1992/93:KU15 s. 9). Regeringen hade anfört (prop. 1992/93:70) att utländska erfarenheter visade att det fanns en stark tendens till kedjebildning inom den privata radion. Enligt regeringens mening var det angeläget att möjligheterna att starta nya radiostationer fick till följd att antalet självständiga röster ökade väsentligt. Detta kunde ske om varje radiostation fick en oberoende ställning med inriktning mot sitt lokala spridningsområde. Regeringen anförde att en utveckling som skulle leda till att den privata radion kom att domineras av ett fåtal kedjeföretag inte nämnvärt skulle öka mångfalden i radion och att den därför borde motverkas på olika sätt. Efter regeringsskiftet hösten 1994 konstaterade utskottet att lokalradion inte utvecklats enligt intentionerna i propositionen (bet. 1994/95:KU25). Kartläggningar har enligt den nu aktuella propositionen visat att de lokala stationerna i stor utsträckning är starkt beroende av eller en del av centrala programnätverk. Programutbudet är ofta centralproducerat och består endast till mindre del av program med lokal inriktning. Korsäggande och ägarkoncentration karakteriserar flera av nätverken.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är angeläget att det införs nya villkor för den kommersiella lokalradion, vilka ger bättre förutsättningar att uppnå det ursprungliga syftet med lokalradion. Regeringen föreslår att det vid urvalet bland flera sökande skall eftersträvas en fördelning som medför dels att sändningarna i hög grad utgörs av eget material och program med lokalanknytning, dels motverkar dominans över nyhetsförmedling och opinionsbildning och tar till vara möjligheterna till mångfald, varvid skall beaktas bl.a. om sökanden ger ut en dagstidning eller sänder radio eller television i sändningsområdet eller genom aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över sådant företag. Vidare skall eftersträvas att den som får tillståndet har finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt med god kapacitet och kvalitet.

Lagrådet har ansett att det inte är oförenligt med yttrandefrihetsgrundlagen att ställa upp krav när det gäller teknisk kapacitet och kvalitet, finansiell stabilitet, eget material, program med lokal anknytning, innehavare av andra tillstånd eller dagstidningsföretag. Utskottet delar denna bedömning.

Lagrådet har däremot ifrågasatt kriteriet angående mångfald och ägarförhållanden med hänvisning bl.a. till IT-utvecklingen på medieområdet och till att bara en del av medieutbudet skall beaktas enligt regeringens förslag. Utskottet delar dock regeringens uppfattning att förslaget inte innebär ett alltför snävt sätt att se på mångfald och ägarförhållanden. De nya aktörer på Internet som i ökad utsträckning konkurrerar med de traditionella massmedierna kan ännu inte anses ha nått samma betydelse som de traditionella medierna.

Enligt utskottets mening är regeringens förslag således förenliga med yttrandefrihetsgrundlagen. Den snabba utvecklingen på IT-området gör emellertid att det är angeläget att frågan följs och det kan som regeringen framhållit finnas anledning för regeringen att återkomma i frågan om ytterligare medier skall beaktas redan i samband med behandlingen av Mediekoncentrationsutredningens förslag.

Utskottet anser sålunda inte att det finns anledning avslå propositionen. Motionerna K27 yrkande 1 (m) och K28 yrkande 1 (fp) avstyrks.

Lokalradiolagen

Propositionen

Regeringen föreslår att lokalradiolagen (1993:120) upphävs den 1 juli 2000. I fråga om sådana sändningar av lokalradio för vilka tillstånd meddelats före den 1 juli 2000 skall de nya bestämmelserna tillämpas med vissa undantag. En del av de upphävda bestämmelserna förs enligt regeringens förslag över till radio- och TV-lagen. Därvid föreslås vissa lättnader i de krav som nu uppställs i lokalradiolagen för att få tillstånd. Så införs i 5 kap. 4 § en möjlighet – om det finns särskilda skäl~~att~~ – att inneha mer än ett sändningstillstånd inom ett sändningsområde. Dessutom överförs inte lokalradiolagens direkta förbud att ge dagstidningsföretag tillstånd ~~inte~~ till radio- och TV-lagen. Det förhållandet att en sökande är dagstidningsföretag eller sänder radio eller television skall dock beaktas vid fördelningen av sändningsutrymme, som skall ske med utgångspunkt i att dominans över nyhetsförmedling och opinionsbildning motverkas och att möjligheterna till mångfald tas till vara.

En förändring jämfört med lokalradiolagens regler är vidare att förbudet för stat, landsting och kommun att inneha tillstånd utsträcks till att gälla också företag i vilket sådana subjekt har en del som gemensamt motsvarar minst 20 % eller genom avtal har ett bestämmande inflytande och dotterföretag till ett sådant företag.

Motionerna

I ett par motioner yrkas ändringar i lokalradiolagen för det fall propositionen avslås. I motion K27 av Bo Lundgren m.fl. (m) begärs att 7 § lokalradiolagen slopas (yrkande 2). Det finns enligt motionärerna skäl att ge även medieföretag verksamma i andra branscher möjlighet att driva och äga privata lokalradiostationer. Ofta har andra medieföretag både den erfarenhet och ekono-

miska styrka som krävs för att driva radiostationer. Att då exkludera tidningar och televisionsbolag från möjligheten att äga radiostationer är olyckligt.

Också i motion K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) begärs att bestämmelser i lokalradiolagen som hindrar medieföretag att få tillstånd att sända lokalradio upphävs (yrkande 4). Dessutom begärs att regeringens förslag såvitt avser hinder för ett företag som till mer än 20 % ägs av stat eller kommun och dotterföretag till ett sådant företag att få sändningstillstånd genomförs i så måtto att begränsningen införs i lokalradiolagen (yrkande 3) samt att lokalradiolagens bestämmelse att ingen skall få inneha mer än ett tillstånd upphävs (yrkande 5).

Gällande regler

Enligt 5 § lokalradiolagen lämnas tillstånd att sända lokalradio till en fysisk eller juridisk person och omfattar endast ett område. Ingen kan, vare sig direkt eller genom företag i vilket han på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande, få mer än ett tillstånd. Enligt 6 § kan inte staten, landsting, kommuner eller programföretag med tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen vare sig direkt eller genom företag, i vilket ett sådant organ på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensamt har ett bestämmande inflytande, få tillstånd att sända lokalradio.

Tillstånd får enligt 7 § inte heller ges till någon som ger ut en dagstidning eller till någon som på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande över ett företag som ger ut en dagstidning eller till företag i vilket en sådan sökande ensam har ett bestämmande inflytande.

Utskottets bedömning

Regeringens förslag innebär att lokalradiolagen upphävs den 1 juli 2000. Mot bakgrund av att utskottet under föregående avsnitt förordar att propositionen inte skall avslås saknas skäl att förorda ändringar i lokalradiolagen. Lagrådet anlade vissa lagtekniska synpunkter i fråga om upphävandet av lokalradiolagen och lagens fortsatta tillämpning på avgifterna för befintliga tillstånd. Den aktuella övergångsbestämmelsen har förtydligats i propositionen och därvid har en teknik använts som tidigare förekommit i svensk lagstiftning. Utskottet anser således att den föreslagna ordningen bör kunna godtas. Motion K27 yrkande 2 (m) och K28 yrkandena 3–5 (fp) avstyrks.

Den s.k. stopplagen

Motionerna

I motion K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) begärs att lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio upphävs (yrkande 2). Motsvarande yrkande finns i några motioner från den allmänna

Tidigare riksdagsbehandling

Lokalförordningen, som bl.a. innehåller bestämmelser om att tillstånd att sända lokalradio skall fördelas genom auktionsförfarande, trädde i kraft den 1 april 1993. Under hösten 1994 utnyttjade konstitutionsutskottet sin initiativrätt och lade fram ett förslag till lag som innebar att det till utgången av år 1995 inte skulle fördelas några nya tillstånd att sända lokalradio (bet. 1994/95:KU25). Efter begäran av tio av riksdagens ledamöter förklarades lagförslaget vilande i tolv månader. Lagförslaget antogs hösten 1995 i lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio, den s.k. stopplagen (bet. 1995/96:KU16). Stopplagen har sedermera förlängts vid tre tillfällen och gäller numera till utgången av år 2000. I samband med den senaste förlängningen (bet. 1998/99:KU14) ifrågasatte Lagrådet om sådana särskilt viktiga skäl som avses i 2 kap. 13 § regeringsformen kan anses föreligga för en ytterligare förlängning. Mot bakgrund av pågående utredningsarbete ville Lagrådet dock inte motsätta sig att stopplagens giltighetstid förlängdes en sista gång i avvaktan på att ny lagstiftning antas av riksdagen.

Utskottets bedömning

Regeringens förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen innebär att lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio upphävs den 1 juli 2000. Motionsyrkandena får således anses tillgodosedda. Motionerna K28 yrkande 2 (fp), K276 yrkande 12 (m) och K327 (m) avstyrks följaktligen.

Koncessionsavgifter

Propositionen

Lokalförordningens bestämmelser i 15–17 §§ och 32–37 §§ om avgift skall enligt regeringens förslag till övergångsbestämmelser till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område fortsätta att gälla i fråga om tillstånd som meddelats före den 1 juli 2000 och därefter förlängs.

I fråga om befintliga tillstånd har regeringen i och för sig den utgångspunkten att de nya reglerna skall gälla även dessa. Detta är dock enligt regeringen inte möjligt fullt ut. Regeringen föreslår sålunda bl.a. att lokalförordningens bestämmelser om egenproducerat material under minst en tredjedel av sändningstiden under ett dygn bör fortsätta att gälla fram till utgången av år 2008 för dem som har befintliga tillstånd. Därefter bör även de som innehar befintliga tillstånd omfattas av den i propositionen föreslagna bestämmelsen att dagtid sända minst tre timmar eget material.

Regeringens förslag innebär vidare som ovan nämnts att för befintliga tillstånd skall den avgift som fastställts vid auktionsförfarande betalas även

under kommande tillståndperioder. För nya tillstånd skall en koncessionsavgift om 40 000 kr per år betalas. Avgiften skall justeras årligen med hänsyn till konsumentprisindex.

Den årliga avgiften för att sända lokalradio varierar för närvarande som ett resultat av auktionerna mellan minimiavgiften 21 300 kr och 3 369 100 kr. Den genomsnittliga avgiften uppgår till 1,4 miljoner kronor per år. Flertalet av programföretagen har uppvisat förluster fram till utgången av år 1998. Lagrådet ansåg att det från principiella utgångspunkter kunde ifrågasättas att avgiftsbestämmelserna i lokalradiolagen skall fortsätta att gälla allt framgent eftersom det medför att mycket stora avgiftsskillnader kan förekomma även sedan kraven på programinnehåll m.m. blivit enhetliga. Enligt Lagrådet bör det finnas en sluttidpunkt även för de avgifter som de nuvarande tillståndshavarna betalar, lämpligen vid utgången av år 2008. Regeringen framhåller å sin sida att de nya bestämmelserna syftar till att stimulera mångfald och lokal förankring inom den kommersiella lokalradion. Ökade krav kommer att ställas på de nya tillståndshavarna som får sitt tillstånd i konkurrens. Krav på programinnehåll som kan ställas i form av tillståndsvillkor avseende eget material och program med lokal anknytning blir bara tillämpliga på de nya tillstånden. Mot denna bakgrund anser regeringen att den avgift som fastställts vid auktionsförfarandet bör gälla för de befintliga tillstånden även under kommande avtalsperioder. Den som i dag bedriver verksamhet inom lokalradion har alltid möjlighet att frånträda sitt tillstånd och ansöka på nytt enligt det nya regelsystemet.

Motionerna

I motion K27 av Bo Lundgren m.fl. (m) framhålls att om regeringens förslag i fråga om koncessionsavgifter för befintliga respektive nya tillstånd ändå skulle bifallas kommer det att vara nödvändigt med en översyn av avgiftssystemet för att åstadkomma konkurrensneutralitet. Huvudskälet för regeringens förslag, att de som får nya tillstånd skall betala en avgift om 40 000 kr per år, tycks enligt motionärerna vara att skapa en situation som är ohållbar för de befintliga fria radiostationerna. I praktiken kommer det att bli mycket svårt att driva en station enligt de nuvarande villkoren med avgiftsnivåer på upp till tre miljoner kronor per år om den skall konkurrera med en ny station med en avgift på bara 40 000 kr per år. Särskilt gäller detta de stationer som har en stor del lokalt material och redaktionell bearbetning. Den i propositionen föreslagna lösningen att innehavarna av gamla tillstånd kan frånträda sina gamla avtal och i stället skaffa ett nytt är inte praktiskt möjligt eftersom det är en reklamässig katastrof att eventuellt tvingas byta frekvens. Koncessionsavgifterna för de nuvarande stationerna kommer att regleras via lokalradiolagen. Som Lagrådet konstaterat kan det från principiella utgångspunkter ifrågasättas att de gamla avgiftsbestämmelserna skall gälla framgent, då det medför att mycket stora avgiftsskillnader kan förekomma även sedan kraven på programinnehåll blivit enhetligt. Motionerna begär ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn av avgiftssystemet (yrkande 3).

Också i motion K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) begärs en översyn av de ekonomiska villkoren för den kommersiella lokalradion (yrkande 6). Det är enligt motionärerna lätt att se att regeringens förslag innebär en uppenbar risk för snedvriden konkurrens i den relativt sköra radiomarknaden. Regeringens bedömning att villkoren för den kommersiella lokalradion sedan länge varit väl kända och branschen själv medverkat till att sätta de nuvarande koncessionsavgifterna är inte hållbar eftersom regeringen nu ändrat de marknadsmässiga spelreglerna. Regeringens förslag är helt enkelt inte godtagbart utan orättvist och utan minsta ansats att upprätthålla konkurrensneutraliteten. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som utan att snedvrida konkurrensen på marknaden ger radioföretagen ekonomiska möjligheter att investera i den digitala tekniken, utveckla programutbudet och öka det redaktionella innehållet i sändningarna.

Även motion K25 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) vänder sig mot skillnaderna i koncessionsavgifter. Det är enligt motionärerna klart förståeligt att den som investerat och arbetat in en frekvens och en nisch ser det som ett stort risktagande att frånräda sitt tillstånd och behöva ställas inför möjligheten att inte få sitt tillstånd förnyat enligt det nya regelverket. Konkurrensskäl talar för att man avvecklar de genomgående höga koncessionsavgifterna för de befintliga tillstånden. Eftersom de befintliga tillstånden erbjuds förlängning med åtta år kan det vara rimligt att avgifterna trappas av under den förlängda tillståndstiden så att de vid en ytterligare förlängning på fyra år hamnar på samma nivå som för tillstånden enligt det nya regelverket. Riksdagen bör besluta om en sådan nedtrappning (yrkande 2).

Utskottets bedömning

Regeringens förslag innebär som Lagrådet också konstaterat att stora avgiftsskillnader kan förekomma även sedan kraven på programinnehåll m.m. blivit mer enhetliga. Den kvarstående skillnad i sändningsvillkoren som enligt förslaget kommer att finnas efter år 2008 innebär emellertid att större krav kan komma att vara ställda på innehavare av nya tillstånd genom att sändningstillstånd för dessa kan vara förenade med villkor avseende eget material och program med lokal anknytning. Denna skillnad i sändningsvillkoren motiverar enligt utskottets mening de avgiftsskillnader mellan nya och befintliga tillstånd som förslaget innebär. Det kan inte heller bortses från att en nedsättning av avgifterna för de befintliga tillstånden skulle kunna uppfattas som oskälig i förhållande till de sökande som i auktionerna inte kunnat bjuda tillräckligt högt. Till detta kommer att innehavare av befintligt tillstånd har möjlighet att frånräda sitt tillstånd och ansöka på nytt enligt det nya regelsystemet.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att förorda en annan lösning av avgiftsfrågan än den som regeringen föreslår. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område. Motionerna K27 yrkande 3 (m), K28 yrkande 6 (fp) samt K25 yrkande 2 (kd) avstyrks följaktligen.

Motionen

I motion K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) begärs att det tillsätts en parlamentarisk utredning med uppgift att ge förstärkt grundlagsskydd för de fria etermedierna (yrkande 8). Vidare begärs ett förslag från regeringen till ändring av yttrandefrihetsgrundlagen så att tillgängliga frekvenser skall bjudas ut till marknaden och försälas i något slags auktionsförfarande (yrkande 9). Motionärerna anser att principerna i yttrandefrihetsgrundlagen för fördelning av tillgängligt eterutrymme är reglerade med en alltför allmän formulering. Fördelningen av reklamradiofrekvenser genom auktion var enligt motionärernas mening ett genombrott för en viktig mediepolitisk princip. Yttrandefrihetsgrundlagen bör ändras så att tillgängliga frekvenser som huvudregel skall bjudas ut på marknaden och försälas i någon form av auktions- eller anbudsförfarande. Från huvudregeln bör finnas undantag i två fall. Statsmakterna bör sålunda få avdela frekvenser för Sveriges Radios och Sveriges Televisions public servicesändningar i samma omfattning som sker nu. Det andra undantaget gäller att statsmakterna bör ha möjlighet att avdela en frekvens per kommun för föreningslivets behov.

Gällande regler

Enligt 3 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen har varje svensk medborgare rätt att sända radioprogram genom tråd. I 3 kap. 2 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen sägs att rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Enligt andra stycket skall det allmänna eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 1998 avstyrkte utskottet en motion (fp) med ett yrkande om att det skulle tillsättas en utredning med uppgift att ge grundlagsskydd åt de fria radio- och TV-stationerna (bet. 1997/98:KU16, s. 9). Utskottet hänvisade till att utskottet under senare år vid flera tillfällen hade bedömt att det inte fanns behov av att ytterligare utreda frågan om ändring av yttrandefrihetsgrundlagen såvitt gäller fördelningen av frekvenser. Utskottet var inte berett att frånga denna bedömning.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och avstyrker följaktligen motion K28 yrkandena 8 och 9 (fp).

Motionerna

I motion K25 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) framhålls att regeringens förslag i fråga om kommersiell radio endast omfattar lokalradion. Lokalradiolagens regler ledde till att det bildades mycket omfattande nätverk även om de inte är rikstäckande. Motionärerna anser att man bör pröva möjligheten att liksom i många andra länder ha en fri nationell radio. I motionen begärs ett tillkännagivande om detta till regeringen (yrkande 3).

Frågan om en reklamfinansierad rikskanal tas också upp i motion K28 av Helena Bargholtz m.fl. (fp). Motionärerna framhåller att den digitala radion kommer att ge utrymme för många nya kanaler. Dessa bör i första hand ställas till marknadens förfogande. Digitaliseringen gör att de tidigare frekvensproblemen när det gäller att skapa en med Sveriges Radio konkurrerande rikskanal bortfaller. En reklamfinansierad rikskanal bör som enda koncessionsvillkor ha att det finns en självständig nyhetsredaktion. Koncessionen bör snarast bjudas ut. Detta bör enligt motionen ges regeringen till känna (yrkande 7).

Bakgrund

De nuvarande lokala analoga sändningarna i FM-bänder (87,5–108 MHz) kommer enligt Utredningen om den framtida kommersiella lokalradion troligen att pågå åtminstone till slutet av år 2008 då den kommande tillståndspe-rioden har löpt ut (SOU 1999:14, s. 202 f). Möjligheterna till ytterligare tillstånd i det analoga nätet är mycket begränsade. Den troliga framtida utvecklingen mot digital sändningsteknik förväntas däremot frigöra ett utrymme för ytterligare programtjänster. Kommer de analoga sändningarna i FM-bandet att upphöra till förmån för digitala sändningar kan överföringskapaciteten i det befintliga frekvensutrymmet ökas avsevärt.

När det gäller de digitala sändningarna har Sverige genom en överenskommelse i Wiesbaden tillförsäkrats ett nationellt block (12B) i VHF-bandet samt regionala block för 19 områden. De regionala områdena stämmer i huvudsak överens med sändningsområdena för Sveriges Radios regionala sändningar. Sveriges Radio disponerar hela det nationella blocket och 25–40 % av kapaciteten i de regionala blocken.

För ytterligare digitala sändningar finns vissa möjligheter i VHF-bandet (TV-kanal 11, 12 och 13). Möjligheterna till utbyggnad begränsas av existerande analog TV i såväl Sverige som utlandet samt vissa militära radiosystem, främst i utlandet. Ytterligare utbyggnad kan ske i det s.k. L-bandet. I dessa frekvenser finns möjlighet till fyra DAB-block som ur ett svenskt användarperspektiv kan utnyttjas utan konflikt med annan radioanvändning. För att bandet skall kunna tas i bruk krävs dock internationell koordinering.

Mot bakgrund av vad som är känt avseende grannländernas användning av frekvenserna i VHF-bandet är möjligheterna till vidare utbyggnad i detta band begränsade i ett område av ca 100–150 km från norsk respektive dansk gräns. Frekvenstillgången medger således inte ytterligare nationell täckning idag. L-bandet som bedöms kräva cirka fyra gånger så många sändare som

VHF torde i huvudsak vara lämpat för lokala sändningar över tätt bebyggda områden som större städer.

Regeringen gav hösten 1999 en särskild utredare (Ku 1999:8) i uppdrag att lägga fram ett brett underlag inför beredningen av de villkor som skall gälla för radio och TV i allmänhetens tjänst under nästa tillståndsperiod (dir. 1999:74). Utredaren skall bl.a. behandla programföretagens uppdrag och organisation, frågor om teknik och distribution samt finansieringsfrågor. Utredaren skall ta fram ett underlag för de ställningstaganden som skall göras i en aviserad beredningsgrupp där samtliga riksdagspartier kommer att vara företrädare.

Regeringen framhåller i den nu aktuella propositionen (s. 37) att eftersom tillgången på mottagare fortfarande är begränsad i Sverige är det för tidigt att göra en meningsfull utvärdering av den digitala tekniken. Dessutom är många remissinstanser kritiska till förslaget från Utredningen om den framtida kommersiella radion och anser att det saknas tillräckligt kraftiga incitament för att den kommersiella radion skall kunna inleda teknikskiftet. Frågan om hur verksamheten med digital ljudradio bör fortsätta och hur de kommersiella programföretagen skall kunna medverka bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen tog under våren 1996 ställning till de villkor och riktlinjer som skall gälla under perioden 1997–2001 för bl.a. Sveriges Radio. Riksdagsbeslutet innebar bl.a. att ett motionsförslag om privatisering av en TV-kanal och två radiokanaler avslögs. Kulturutskottet framhöll (bet. 1995/96:KrU12 s. 31) att public serviceverksamheten har ett stort värde även i en tid när det totala utbudet av radioprogram mångdubblats. Det är enligt kulturutskottet angeläget att radiopubliken i hela landet nås av ett brett utbud genom SR:s sändningar. Kulturutskottet intog samma ståndpunkt också våren 1997 (bet. 1996/97:KrU8 s. 6). Konstitutionsutskottet gjorde våren 1998 samma bedömning och avstyrkte bl.a. ett motionsyrkande om privatisering av två radiokanaler (m). Utskottet avstyrkte också ett motionsyrkande (fp) om en reklamfinansierad rikskanal med krav på en nyhetsredaktion som enda koncessionsvillkor, mot bakgrund av att utvecklingen i fråga om digitaliseringen kommit förhållandevis långt. Utskottet hänvisade också till att Utredningen om den framtida kommersiella lokalradion skulle överväga utvecklingen av den digitala radion (bet. 1997/98:KU16, s. 19 och s.15 f.).

Kulturutskottet avstyrkte i februari 2000 ett motionsyrkande (m) om privatisering av två av Sveriges Radios kanaler (1999/2000:KrU8, s. 10). Kulturutskottet hänvisade därvid till att det är angeläget att radiopubliken i hela landet nås av ett brett utbud genom SR:s sändningar. Kulturutskottet tillade dock att frågan om hur många programkanaler som public service-företagen skall disponera i framtiden har ett nära samband med frågor som rör innehållet i public service-uppdraget, och att det i första hand ankommer på den särskilde utredaren att nu överväga hur programföretagens uppdrag skall utformas.

Syftet med införandet av privata reklamfinansierade ljudradiosändningar var att främja självständiga lokalt förankrade radiostationer. Det analoga sändningsutrymmet är begränsat och ger utrymme endast för ett mindre antal nya sändningstillstånd. Behovet av mångfald gör vidare att det är angeläget att minst två tillstånd så långt möjligt skall kunna ges för varje sändningsområde. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att förorda en ordning som innebär att analogt sändningsutrymme som i dag är avsett för den kommersiella lokalradion i stället används för rikstäckande kommersiell radio.

Som kulturutskottet framhållit (bet. 1999/2000:KrU8) har frågan om hur många programkanaler som public service-företagen skall disponera i framtiden ett nära samband med de frågor rörande innehållet i public service-uppdraget som i första hand ses över av en särskild utredare och senare avses bedömas av en beredningsgrupp där samtliga riksdagspartier är företrädade.

Den pågående försöksverksamheten med lokala digitala ljudradiosändningar har inte utvärderats eftersom tillgången på mottagare fortfarande är begränsad i Sverige och kommersiella sändningar ännu inte kommit i gång. Frågan hur verksamheten med marksänd digital ljudradio bör fortsätta och hur de kommersiella programföretagen skall kunna medverka bereds inom Regeringskansliet.

Enligt utskottets mening bör detta arbete inte föregripas. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna K25 yrkande 3 (kd) och K28 yrkande 7 (fp).

Reklamtider

Propositionen

I 24–27 a §§ lokalradiolagen finns bestämmelser om reklam och sponsring som motsvarar vad som gäller för sändningar enligt radio- och TV-lagen. Regeringens förslag innebär att bestämmelserna i radio- och TV-lagen även kommer att omfatta lokalradiosändningar. Någon ändring i sak uppstår inte därigenom.

Motionerna

I motion K25 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) begärs att riksdagen beslutar om en ändring i 7 kap. 5 § radio- och TV-lagen med innebörd att reklam i kommersiell lokalradio får sändas under 15 % av sändningstiden med möjlighet att sända upp till 12 minuters reklam per timme under sex timmar per dygn (yrkande 1).

I motion K234 av Henrik S Järrel (m) från den allmänna motionstiden begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en skyndsam omförhandling med TV 4 rörande programföretagens avtalsvillkor. Motionären framhåller att ett antal avtalsvillkor är knutna till TV 4:s koncession. Villkor om koncessionsavgiften och reglerna om reklaminslagens placering och utformning är ägnade att i påtaglig grad försvåra företagets verksamhet. På grund av att reklaminslagen inte får avbryta ett program tvingas TV 4 producera kor-

tare s.k. låtsasprogram som kan följas av reklaminslag. Varken TV 3 eller TV 5 är underkastade sådana regler eftersom deras program i teknisk mening sänds från England. På grund av de begränsande villkor, som TV 4 verkar under blir lönsamheten sämre vilket återfaller på programutbudets sammansättning och kvalitet.

Gällande regler

EG:s TV-direktiv

Enligt artikel 18 i EG:s TV-direktiv får inte reklamtiden i en TV-sändning överstiga 15 % av den dagliga sändningstiden (rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, EGT nr, 298, 17.1.89, s. 3 f.). Reklaminslagens längd inom en given entimmesperiod får inte heller överstiga 20 %. Direktivet hindrar inte en medlemsstat från att uppställa strängare villkor i fråga om reklam.

Svenska bestämmelser

I 1 kap. 12 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen sägs att bestämmelserna i denna grundlag inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter om förbud i övrigt mot kommersiell reklam i radioprogram eller om villkor för sådan reklam. Detsamma gäller föreskrifter om förbud mot och villkor för annan annonsering och sändning av program, som helt eller delvis bekostas av annan än den som bedriver programverksamheten.

Bestämmelser om reklam och annan annonsering finns i 7 kap. radio- och TV-lagen. Bland annat sägs i 5 § att annonser får sändas högst 8 minuter under en timme mellan hela klockslag. En motsvarande bestämmelse finns i 27 § lokalradiolagen.

I TV-sändning får enligt radio- och TV-lagen reklamtiden utsträckas till högst tio minuter dels under sändningstiden mellan klockan 19.00 och 24.00, dels i rena undantagsfall. Om sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst tio procent av tiden. Vidare får annonser i en TV-sändning sändas under högst tio procent av sändningstiden per dygn. Enligt 6 § får den sammanlagda annonstiden i televisionen vid ett givet tillfälle inte understiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda signaturen har frånräknats.

Enligt 7 § skall annonser i TV-sändning sändas mellan programmen. Annonser får dock avbryta ett program, om de sänds i pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser eller i pauser i program som avser föreställningar eller evenemang med pauser för publiken eller mellan delar av program som består av avslutade delar och där varje del som föregås eller följs av annonser varar minst 20 minuter.

Ett program som inte består av annat än, utom angivande av namn eller källa, ett enkelt meddelande om tid, väderlek, nyheter eller dylikt, skall därvid inte betraktas som ett särskilt program.

Reklamsändningar i svensk tillståndspliktig television tilläts först i samband med att en ny marksänd reklamfinansierad TV-kanal skapades den 1 juli 1991. Vid bedömningen av vilken reklammängd som enligt radiolagen skulle tillåtas gjorde departementschefen en avvägning mellan publikens intresse av att se programmet så ostört som möjligt och programföretagens intresse av annonsinkomster (prop. 1990/91:149 s. 99). Departementschefen konstaterade att också publiken kan ha ett intresse av en stor högsta annonsvolym, eftersom ökade annonsinkomster ger programföretaget möjlighet att sända påkostade program.

Även annonstidens fördelning under dygnet och hur annonser får sättas in i sändningarna hade enligt departementschefen betydelse för inkomstmöjligheterna. Riksdagen gjorde ingen annan bedömning i nu anförda delar (bet. 1990/91:KU39, rskr. 1990/91:370). Radiolagens bestämmelser om såväl åsiktsannonser som annonsvolym och annonsers placering fördes den 1 december 1996 i stort sett oförändrade över till radio- och TV-lagen.

I december 1991 beslutade riksdagen om regler för reklam och sponsring i egensändningar i kabel av bl.a. ljudradio (prop. 1991/92:53, bet. 1991/92:KU19). Till stora delar överfördes därvid den reglering som lagts fast för den marksända TV-kanalen oförändrad till trådsändningarna. Bestämmelserna om annonser i ljudradiosändningar blev dock mindre omfattande än de som gällde för televisionen, och fördes år 1993 delvis över till lokalradiolagen. Till lokalradiolagen överfördes dock inte regler om vilken andel av sändningstiden per dygn som fick avse annonser och regler som föreskrev hur lång annonstiden vid ett givet tillfälle skulle vara.

Utskottets bedömning

TV 4:s sändningstillstånd gäller till utgången av år 2001. Utskottet är inte berett att nu förorda att villkoren skyndsamt omförhandlas.

I Digital-TV-kommitténs uppdrag ingår att kommittén skall lägga fram minst två utvärderingsrapporter där det skall ingå en ekonomisk analys av sändningsverksamheten (dir. 1997:134). Analysen skall bl.a. omfatta sändningskostnaderna och programföretagens och konsumenternas intresse och betalningsvilja. Utskottet som förutsätter att frågan om reklamtiderna i kommersiell radio och TV också i övrigt följs inom Regeringskansliet är inte berett att nu förorda förändrade regler för reklam i radio och TV. Motionerna K25 yrkande 1 (kd) och K234 (m) avstyrks.

Digital radio

Motionen

I motion K26 av Åsa Torstensson m.fl. (c) begärs ett förslag som främjar ett ökat utbud av frekvenser för digitala sändningar och regler för detta (yrkande 1). Enligt motionen bör målsättningen för en framtida politik för lokal radio vara ett väsentligt större utbud. Det är ett bristfälligt utbud av frekvenser som bidragit till mycket höga avgifter vilket i det närmaste tvingat stationer att gå samman i nätverk för att pressa kostnaderna för programproduktion. Politi-

ken bör syfta till att öka tillgängliga frekvenser och målsättningen bör vara att frekvenser skall kunna tilldelas alla behöriga sökande. Om inte ett auktionsförfarande då är möjligt att använda bör möda läggas på att finna kriterier som är fria från att beakta sändningarnas format, och hänsyn bör tas till bredden i utbudet. En fokusering på att öka tillgängliga frekvenser förutsätter en övergång till digitala sändningar. Efter de tio analoga tillstånd som nu skall fördelas bör regeringen markera att ytterligare analoga tillstånd inte kommer att fördelas. En plan för att frigöra frekvenser för digitala sändningar bör förberedas, liksom ett regelverk som innebär friare format och regler för ägarformer. Vidare bör aviseras att de som i dag betalar mycket höga avgifter kan få betala den lägre avgiften om de övergår till digitala sändningar.

Per Unckel m.fl. (m) begär i motion K276 i yrkande 14 ett tillkännagivande till regeringen om att tillstånd att sända digital radio skall vara föremål för auktionsförfarande och förenas med långvariga sändningstillstånd. Det krävs enligt motionen ett auktionssystem och långvariga sändningstillstånd för att ge det oberoende och den stabilitet som krävs för att programföretag skall ta de stora investeringar som behövs för att etablera en ny sändningsteknik och en ny marknad.

Bakgrund

I radio- och TV-lagen finns föreskrifter för sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och som är avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. De allmänna reglerna om radio i radio- och TV-lagen skall tillämpas för digital ljudradio. Särskilda villkor kan dock anges i sändningstillstånden. Förordningen (1995:1020) om digitala ljudradiosändningar reglerar tillståndsgivningen för den marksända digitala ljudradion. För att sända digital ljudradio krävs tillstånd som utfärdas av regeringen.

Sedan 1995 sänds digital ljudradio, som också kallas DAB (Digital Audio Broadcasting), på prov. Sändarnätet är utbyggt så att ungefär 85 % av alla hushåll i Sverige skall ha möjlighet att lyssna på DAB. För närvarande är antalet DAB-mottagare mycket litet. I dag har Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB tillstånd att sända digitalradio.

1995 beslutade regeringen att 60–75 % av sändningsutrymmet i de regionala frekvenserna i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdena skulle upplåtas till privata programföretag och att återstoden av sändningsutrymmet fick användas av Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB.

Radio- och TV-verket ansvarar för ansökningsförfarandet och lämnar ett motiverat förslag till regeringen om hur tillstånden skall fördelas. Under hösten 1995 kungjorde Radio- och TV-verket att det fanns lediga tillstånd för DAB att ansöka om i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöregionerna. De sökande var i huvudsak företag som hade tillstånd att sända analog lokalradio.

I början av 1996 beslutade regeringen att 60–75 % av sändningsutrymmet i den regionala frekvensen i Norrbottens län skulle upplåtas till privata programföretag. Återstoden av utrymmet fick användas av Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB.

I april 1996 överlämnade Radio- och TV-verket ett förslag till fördelning av sändningsutrymmet mellan de privata programföretagen. Regeringen skickade förslaget på remiss, och i remissvaren riktades viss kritik mot förslaget. I oktober 1996 lämnade verket ett nytt förslag till regeringen om fördelning av sändningsutrymmet, som innebar att Radio Q AB, Kyss AB, RBS Broadcasting AB och Bandit Communication AB föreslogs få sändningstillstånd i Stockholm, TidningsAB Stampen, Svenska CFM AB och Thomas McAlevey i Göteborg samt G-E Cityradio i Malmö AB, Dagen-gruppen AB och RPF Megapol AB i Malmö. I beslut den 25 mars 1999 uppgav regeringen med hänvisning till Utredningen om den framtida kommersiella radion att man inte avsåg behandla ärendet om fördelning av tillstånd att sända DAB för privata programföretag. Ansökningarna om sändningstillstånd skulle således inte komma att beredas vidare av regeringen.

I den nu aktuella propositionen hänvisas till att Utredningen om den framtida kommersiella lokalradion föreslagit att regleringen skall vara enhetlig oavsett om sändningarna sker med digital eller analog teknik. Regeringen anser att eftersom tillgången på mottagare fortfarande är begränsad i Sverige och kommersiella sändningar ännu inte kommit till stånd, är det för tidigt att göra en meningsfull utvärdering av den digitala tekniken. Dessutom är många remissinstanser kritiska till utredningens förslag och det saknas enligt regeringen tillräckligt kraftiga incitament för att den kommersiella radion skall kunna inleda teknikskiftet. Frågan hur verksamheten med digital ljudradio bör fortsätta och hur de kommersiella programföretagen skall kunna medverka bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 1999 behandlade utskottet ett motionsyrkande om fördelningen av digitalradiotillstånd (bet. 1998/99:KU23, s. 18 f.). Utskottet var inte berett att förorda att tillstånd för digitala ljudradiosändningar skulle fördelas genom ett auktionsförfarande. Vidare ansåg utskottet att beredningen av betänkandet från Utredningen om den framtida lokalradion borde avvaktas. Ett motionsyrkande (m) som motsvarar K276 yrkande 14 avstyrktes.

Utskottets bedömning

Frågan om hur verksamheten med digital ljudradio bör fortsätta och hur de kommersiella programföretagen skall kunna medverka bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör detta arbete inte föregripas.

Utskottet är fortfarande inte berett att förorda att tillstånd för digitala ljudradiosändningar skall fördelas genom ett auktionsförfarande. Motionerna K26 yrkande 1 (c) och K276 yrkande 14 (m) avstyrks följaktligen.

Motionerna

Motion K26 av Åsa Torstensson m.fl. (c) tar upp frågan om konsekvenserna från regleringssynpunkt av den ökade nätkapacitet som följer av den tekniska konvergens. Utvecklingen ändrar förutsättningarna för reglering av radio-sändningar och för övrigt av innebörden av begreppet "sända radio". Eftersom Konvergensutredningen inte lade fram sådana förslag finns det ett kvarstående behov av förändringar för att öka människors reella yttrandefrihet. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om detta (yrkande 2).

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T717 (yrkande 4) att en effekt av det framväxande informationssamhället är den sammansmältning, konvergens, som sker mellan olika typer av tele- och medietjänster. Det är enligt motionen ohållbart med olika typer av lagstiftning på tele- och medieområdena. Konvergensutredningen, som presenterade sitt betänkande under våren 1999, syftade i princip endast till att slå fast att konvergens är ett faktum. En ny lagstiftning på tele- och medieområdet är en förutsättning för att dessa marknader skall kunna utvecklas i vårt land. Regeringen bör därför omedelbart tillsätta en ny utredning med uppdrag att ta fram ett konkret förslag till en ny konvergerad lagstiftning på tele- och medieområdet, med utgångspunkt i grundläggande principer om yttrandefrihet och personlig integritet. Detta bör enligt motionen ges regeringen till känna.

Bakgrund

I Konvergensutredningens betänkande Konvergens och förändring (SOU 1999:55) dras slutsatsen att det föreligger behov av samordning av viss lagstiftning. Det gäller framför allt relationen mellan, å ena sidan, telelagen och, å andra sidan, yttrandefrihetsgrundlagen och radio- och TV-lagen. Därutöver måste hänsyn tas till de övriga tillämpningsproblem som konvergensutvecklingen medför. Utredaren fann inte tillräckliga skäl för att föreslå konkreta lagstiftningsåtgärder, bl.a. med hänsyn till ett pågående arbete inom EU och den osäkerhet som präglar konvergensutvecklingens närmare riktning. Olika utredningar arbetade dessutom med flera frågor som var relevanta i sammanhanget, bl.a. Mediegrundlagsutredningen (Ju 1999:01), som bl.a. skall analysera behovet av och förutsättningarna för en mer teknikoberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten. Mediegrundlagsutredningen beräknas avsluta sitt arbete vid utgången av år 2000.

Europaparlamentet antog den 22 oktober 1998 en resolution om konvergens som innehåller förslag till riktlinjer för det fortsatta arbetet med konvergensfrågor. Bakom resolutionen låg en grönbok om konvergens KOM (97) 623 och resultatet av ett samråd om grönboken som ägt rum. Europaparlamentet uppmanade kommissionen att lägga fram förslag till tydliga definitioner av den verksamhet och de tjänster som regleras för att undvika skillnader medlemsstater emellan.

Rådet antog år 1999 slutsatser om grönboken om konvergens och konstaterade att åtskillnad bör göras mellan regler för infrastruktur och regler för mediernas innehåll. När det gäller reglering av infrastruktur betonar rådet behovet av att garantera allmänheten tillgång till ett brett utbud och vitt skilda slag av medieinnehåll. I fråga om reglering av innehåll understryks att hänsyn skall tas till det specifika i den audiovisuella sektorn och till målet att tillgodose allmänintresset. Kommissionen uppmanas att ta hänsyn till rådets slutsatser när den lägger fram förslag till nya åtgärder inom den audiovisuella sektorn.

Kommissionen inledde hösten 1998 en översyn av den samlade gemenskapslagstiftningen på teleområdet. Gemenskapens regelverk på telekommunikationsområdet har växt fram sedan 1980-talet och består av 20 direktiv och beslut. Översynen föranleddes dels av den mycket snabba tekniska och marknadsmässiga utvecklingen som innebär att regelverket kan behöva anpassas, dels av att regelverket är utformat för att öppna tidigare monopolmarknader för konkurrens. När konkurrens numera etablerats på många marknader finns det behov av annan reglering som är tillräckligt flexibel på detta dynamiska område. Översynen gäller inte endast den renodlade telemarknaden utan inkluderar också t.ex. konvergensfenomenet och frekvensfrågorna.

I ett meddelande rubricerat Mot ett nytt regelverk för infrastruktur för elektronisk kommunikation och tillhörande tjänster KOM (99) 539 har kommissionen presenterat vissa huvuddrag i ett nytt regelverk. Vissa övergripande mål och principer föreslås. Vidare görs en analys av de centrala frågorna i översynen och vissa förslag lämnas. Konkreta förslag till direktiv läggs inte fram. Kommissionen räknar med att presentera sådana förslag kring sommaren 2000. Det nya regelverket beräknas kunna antas av rådet och parlamentet 2001/2002 för att genomföras i medlemsstaterna 2002/2003.

Kommissionen föreslår att det nya regelverket skall gälla all kommunikationsinfrastruktur och tillhörande tjänster. I praktiken innebär detta enligt en faktapromemoria av den 14 januari 2000 från Näringsdepartementet att det nya regelverket skall tillämpas på telenät (fasta eller mobila), satellitnät, kabel-TV-nät och nät för markbundna radio- och TV-sändningar.

Kommissionen föreslår vissa principer som bör vara vägledande för det framtida regelverket. Regleringen bör bygga på tydligt fastställda politiska mål, som ger ekonomisk tillväxt och konkurrens och därmed främjar sysselsättningen samt säkerställer att mål av allmänt intresse uppnås där så inte sker genom marknadskrafterna. Regleringen bör vara så minimal som möjligt för att de politiska målen skall uppnås och bör leda till förbättrad rättssäkerhet på en dynamisk marknad. Regleringen bör också vara så tekniskt neutral som möjligt och bör upprätthållas så nära den reglerade verksamheten som möjligt. Det föreslås att ett nytt ramdirektiv skapas med dessa regleringsprinciper och specifika politiska mål för medlemsstaterna. Användningen av specifika tillstånd motsvarande individuella tillstånd föreslås förbehållas tilldelning av knappa resurser, dvs. radiospektrum och nummer. Eftersom målsättningen är ett heltäckande och sammanhängande regelverk för kommunikationsinfrastruktur föreslår kommissionen att det nya regelverket även skall omfatta radio- och TV-nät. Dock skall inte själva innehållet i dessa nät

omfattas av regelverket. Det föreslås att två separata auktorisationer skall krävas: en för drift av nätinfrastuktur och överföring av radio- och TV-signalerna och en annan för innehållet i radio- och TV-sändningarna. Kommissionen vill upprätta förfaranden för att på EU-nivå komma överens om vilka gemensamma kategorier för auktorisationer som medlemsstaterna kan tillämpa.

Regeringen har den 17 februari 2000 efter remiss till 47 instanser avgett ett yttrande över meddelandet. Sverige stöder kommissionens inriktning att man i det nya regelverket skall skilja mellan dels reglering av infrastrukturer och tillhörande tjänster, dels reglering av innehållet. Den föreslagna ordningen är en naturlig följd av utvecklingen där olika och traditionellt sett skilda infrastrukturer för distribution av olika typer av tjänster kan integreras och bära tjänster som tidigare var knutna till en viss infrastruktur. På så sätt kan telefoni tillhandahållas genom kabel-TV-nät och TV-program över telenät. För att inte hämma vare sig den tekniska eller den marknadsmässiga utvecklingen är det därför rimligt att utveckla regelverk som inte gör åtskillnad mellan olika typer av kommunikationsinfrastrukturer. Innehållsreglering, t.ex. reglering av radio- och TV-sändningar där bl.a. hänsyn om yttrandefrihet och fri åsiktsbildning är särskilt angelägna, bör å andra sidan regleras i särskild ordning och knytas till särskilda egenskaper hos dessa tjänster. Det nya regelverket skall inte täcka tjänster som tillhandahålls över nät, exempelvis radio- och TV-sändningar, vilket enligt regeringen givetvis innebär att det nu föreslagna regelverket inte påverkar de regler som tillämpas på innehållet i radio- och TV-sändningar eller andra IT-tjänster. Vidare bör det enligt regeringen understrykas att det föreslagna regelverket inte påverkar den behörighet medlemsstaterna tilldelats vad gäller uppdraget för radio och TV i allmänhetens tjänst inom ramen för protokollet för radio och TV i allmänhetens tjänst som bifogats Amsterdamfördraget, nr 32.

Den svenska regeringen stödjer i princip kommissionens förslag att det nya regelverket skall omfatta alla typer av kommunikationsinfrastruktur. Detta är en naturlig följd av inriktningen mot ett horisontellt regelverk för infrastruktur för elektronisk kommunikation.

Regeringen vill dock understryka att förslaget kan komma att behöva analyseras ytterligare. Man kan konstatera att i dagsläget är TV- och ljudradio-sändningar i tråd eller trådlöst på frekvenser över 3 gigahertz inte tillståndspliktiga. Enligt den svenska grundlagen (yttrandefrihetsgrundlagen) är krav på tillstånd för trådsändningar förbjudet. Eventuella övergångsbestämmelser måste beakta detta. Frågor om grundlagsändringar måste alltid utredas mycket noggrant och i ett brett perspektiv. Det var inte möjligt att i detta sammanhang uttala sig för eller mot lämpligheten av sådana grundlagsändringar som kan vara nödvändiga för att möjliggöra ett sådant regelverk som kommissionen har föreslagit.

Regeringen ställde sig frågande till kommissionens uppfattning att administrativ prissättning och auktioner kan vara ett sätt att säkerställa ett effektivt utnyttjande av radiospektrum. Regeringen har generellt uppfattningen att auktioner eller motsvarande inte bör införas för radiospektrum. Regeringen instämmer inte heller i kommissionens förslag att andrahandshandel med

Utskottets bedömning

Konvergensfrågorna är för närvarande föremål för ingående behandling inom EU. Även Mediegrundlagskommitténs arbete berör dessa frågor. Enligt utskottets mening bör detta arbete inte föregripas. Motionerna K26 yrkande 2 (c) och T717 yrkande 4 (m) avstyrks.

Propositionens lagförslag i övrigt

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844) samt förslag till ändring i fem andra lagar. Bortsett från förslaget till lag om ändring i lagen (1972:72) om koncessionsavgift på televisionens område, vilket utskottet behandlar i avsnittet Koncessionsavgifter, och förslaget till lag om ändring i radio- och TV-lagen innebär lagförslagen endast att hänvisningar till lokalradiolagen tas bort.

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844), lag om ändring i förfogandelagen (1978:262), lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, lag om ändring i lotterilagen (1994:1000) och lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450).

Riktlinjer för den svenska mediepolitiken

Motionen

I motion K276 av Per Unckel m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande till regeringen om vissa riktlinjer för statens agerande rörande medier i ett öppet samhälle. Den svenska mediepolitiken skall enligt motionen syfta till mångfald, kulturell vitalitet och en öppenhet för nya mediers tillväxt i Sverige. Följande riktlinjer måste därvid beaktas. Det offentliga får inte genom skattemedel eller andra med tvång uttaxerade medel motverka konkurrens och mångfald, staten får inte utöva sin makt så att den styr och dominerar medieutbudet, det offentliga bör utforma sin verksamhet så att den bidrar till det samlade medieutbudet med det andra inte förmår, staten skall verka för etableringsfrihet så långt tekniken förmår, den nya tidens medier skall stå oberoende från stat och kommun och staten skall inte genom politiska beslut och godtyckliga val avgöra vem eller vilka som skall få sända, tryckfrihetens principer och yttrandefrihetsgrundlagen skall vara ramen för vad som får sändas, olika medier skall ha rätt att söka sin finansiering genom reklam eller avgifter från publiken, yttrandefriheten måste säkras även i nya medier, likt

Internet, begränsningar i medieföretag och ägandeförhållanden skall inte förekomma (yrkande 2).

1999/2000:KU15

Dessa principer återkommer i flera av motionens övriga yrkanden. Bl.a. begärs i yrkandet 3 ett tillkännagivande till regeringen om att staten inte skall reglera formerna för olika programföretags verksamhet och i yrkande 4 begärs ett tillkännagivande till regeringen i fråga om ägarbegränsningar. I motionen sägs att yttrandefriheten och tryckfriheten är centrala värden i det fria samhället. Det skall råda stor frihet att ge ut och distribuera medieprodukter och att pröva deras ekonomiska bärkraft. Inom ramen för dagens tekniska begränsningar för medier skall det vara läsarna, lyssnarna, tittarna och användarna som genom sina val avgör vilka medier som skall ha förutsättningar att distribueras. Det kan inte vara, och får inte vara, politiskt grundat godtycke som avgör mediernas utveckling. I takt med mediemarknadens globalisering är det enligt motionen viktigt att ge även svenska företag möjligheter att konkurrera på goda villkor. Regionala medieföretag måste ges möjlighet att agera inom alla distributionsformer. Hinder för tidningsföretag att äga radiostationer bör därför avskaffas.

Utredningar m.m.

Tre utredningar på medieområdet avslutades under 1999. Den parlamentariskt sammansatta Mediekoncentrationskommittén har överlämnat betänkandet Yttrandefriheten och konkurrensen (SOU 1999:30) som innehåller förslag till en ny mediekoncentrationslag m.m. Den s.k. Konvergensutredningen har överlämnat betänkandet Konvergens och förändring (SOU 1999:55) med förslag som rör samordning av lagstiftningen för medie- och telesektorerna. Dessa förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utredningen om den framtida kommersiella lokalradion överlämnade i februari betänkandet Den framtida kommersiella lokalradion (SOU 1999:14) som ligger till grund för den proposition som behandlas i detta betänkande. Utredningen strävade efter en reglering som skulle vara enhetlig oavsett om utsändningarna sker med analog eller digital teknik. De digitala ljudradiosändningarna omfattas dock inte av regeringens proposition 1999/2000:55 med hänvisning till att det är för tidigt att göra en meningsfull utvärdering av den digitala tekniken och till att många remissinstanser ansett att det saknas tillräckligt kraftiga incitament för att den kommersiella radion skall kunna inleda tekniskiftet. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Frågan om public service-företagens villkor utreds för närvarande av en särskild utredare som senast i maj 2000 skall lägga fram ett brett underlag inför beredningen av de villkor som skall gälla för radio och TV i allmänhetens tjänst under nästa tillståndsperiod. Utredaren skall bl.a. behandla programföretagens uppdrag och organisation, frågor om teknik och distribution samt finansieringsfrågor (dir. 1999:74). Det är enligt utredarens direktiv värdefullt att villkoren för radio och TV i allmänhetens tjänst har en bred politisk förankring. Inför varje ny tillståndsperiod har därför propositioner med förslag till riktlinjer för verksamheten tagits fram under medverkan av

en beredningsgrupp där samtliga riksdagspartier har varit företrädda. Detta bör ske även inför den tillståndspériod som inleds den 1 januari 2002.

Under de senaste 10–15 åren har det enligt direktiven skett stora förändringar för radion och televisionen. Förändringarna kommer att fortsätta. Denna utveckling innebär utmaningar för en radio och television i allmänhetens tjänst. Sedan senare delen av 1980-talet konkurrerar kommersiella företag med SVT om TV-publikens uppmärksamhet, först i form av satellitsändningar och sedan slutet av år 1991 också genom marksänd TV. För närvarande finns cirka femton kommersiella TV-kanaler som särskilt vänder sig till en publik i Sverige. Under den närmaste framtiden kan konkurrensen inom radio- och TV-området väntas öka ytterligare. Digitaltekniken innebär att flera sändningar får plats inom ett givet sändningsutrymme. Den sammanmältning (konvergens) som pågår mellan teletjänster, datatjänster, television och radio innebär att tjänster som tidigare var hänvisade till bestämda överföringssätt i ökad utsträckning kan sändas ut med olika slags teknik. Nya tjänster blir möjliga genom att delar från t.ex. teletjänster och television kombineras. I takt med att nya tjänster tillkommer kan publikens behov tillgodoses på nya sätt. Konkurrensen medför att befintliga företag ställs inför nya krav. Det är emellertid svårt att nu bedöma hur de möjligheter som skapas genom den tekniska utvecklingen kommer att påverka förutsättningarna för radion och televisionen. I direktiven hänvisas också till att Konvergensutredningen uttalat att konvergensutvecklingen ökar behovet av radio och TV i allmänhetens tjänst. Enligt utredningen kan kommersiella aktörer inte förväntas tillfredsställa tillgänglighet eller mångfald där detta inte har en kommersiell bärighet. Mot bakgrund av detta, och mot bakgrund av ett ökat medieutbud i stort, kommer det att bli ännu viktigare i framtiden att garantera en radio- och TV-verksamhet som når i princip alla, som förenar det breda uppdraget med djup och kvalitet och som har integritet och oberoende i förhållande till kommersiella, politiska och andra intressen.

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet tog våren 1997 upp frågan om villkor för sändningar (bet. 1996/97:KU19, s. 4 f.). Utskottet konstaterade att situationen alltför är sådan att framför allt knappheten på sändningsfrekvenser innebär begränsningar i fråga om sändningsmöjligheterna. Utskottet ville dock ånyo framhålla att den tekniska och massmediepolitiska utvecklingen kan komma att innebära att staten helt eller delvis avstår från att ställa de villkor på sändningsverksamheten som lagstiftningen nu medger.

Våren 1998 avstyrkte utskottet (bet. 1997/98:KU16, s. 10) ett motionsyrkande om grundläggande principer (m) med liknande innehåll som de nu aktuella yrkandena, mot bakgrund av att riksdagen ganska nyligen hade tagit ställning i fråga om sändningstillstånd och tillståndsvillkor och med hänsyn till att resultatet av Konvergensutredningen och Lokalradioutredningen inte borde föregripas. Samtidigt avstyrkte utskottet ett motionsyrkande (m) om att ägarbegränsningar borde upphävas när det gäller t.ex. tidningsföretags ägande av radiostationer.

Under föregående års riksmöte fann utskottet inte skäl att frångå sina tidigare bedömningar och avstyrkte motionsyrkanden (m) om grundläggande principer och former för programföretags verksamhet samt i fråga om ägarbegränsningar (bet. 1998/99:KU23, s.13 f.).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sina tidigare bedömningar och avstyrker motion K276 yrkandena 2–4.

Digital TV

Motionerna

I motionerna K276 av Per Unckel m.fl. (m) (yrkande 5) och T717 av Bo Lundgren m.fl. (m) (yrkande 2 delvis) anförts att regeringens satsning på digital TV har blivit ett stort fiasko. Redan urvalsprocessen visade enligt motionärerna att avsikten med projektet var att bibehålla en stark politisk styrning av TV. Ägarförhållandena liksom innehållet i kanalerna regleras på ett sätt som för tankarna till förhandsgranskning eller censur. Motionärerna framhåller att frekvensutrymmet i etern är begränsat och skall räcka till TV, radio, persontrafik, mobilteletjänster och i en snar framtid radiobaserat bredband. Det gör det angeläget och nödvändigt att utnyttja frekvenserna effektivt. Frågan om verksamheten i det digitala marknätet bör grundas på marknadsmässiga överväganden bland aktörerna på marknaden. Staten bör inte vidare engagera sig i frågan om val av teknik för digitala sändningar av radio och TV, vare sig direkt eller indirekt. Mot den bakgrunden bör staten avyttra sitt ägande av företag inom detta område. Efter försöksperiodens slut bör enligt motion K276 yrkande 10 frekvenserna inom detta frekvensområde bjudas ut till auktion parallellt med andra frekvenser. Motionärerna begär tillkännagivanden om detta till regeringen.

I motionerna understryks också uppfattningen att det inte finns anledning att bygga upp en statlig verksamhet för dekoderuthyrning (yrkande 7 resp. 2 delvis). Statliga medel skall vare sig via statsbudgeten eller via statliga bolag användas för att subventionera dekodrar. Risken är stor att de som skaffar dekodrar sedan inte har ekonomiska resurser att skaffa det betydligt bättre bredband som sannolikt kommer inom några få år. Regeringens planer på ett markbundet stolpnät för TV-sändningar kommer enligt motionen inte bara att motverka mångfalden inom medieområdet utan också hindra en informationsteknisk utveckling där digitaliseringen genom kabelnät, satelliter, elnät och telenät skapar nya och omfattande möjligheter för interaktiv datakommunikation.

Eva Flyborg m.fl. (fp) begär i motion T705 yrkande 14 att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att marknaden – inte politiker – skall styra utvecklingen av digital-TV. Att TV digitaliseras och kommer att sändas digitalt i olika former – marknät, kabeldistribution och satellit – är ingen politisk fråga. Konkurrensen är hård och TV-branschen kommer säkert att lyssna på konsumentintresset. När staten väljer vilka företag som

skall få använda marknätet för TV och IT-tjänster skall det enligt motionen ske efter ekonomisk betalningsvilja, inte genom politiskt godtycke.

I motion K335 av Charlotta L. Bjälkebring (v) begärs förslag till sådan ändring av radio- och TV-lagen att allmänheten får möjlighet att hos JK påkalla rättslig prövning av det förhållandet att ett tillstånd för digitala sändningar via det marksända TV-nätet inte utnyttjas. Motionären framhåller att vare sig allmänheten, Granskningsnämnden för radio och TV eller rättsväsendet kan göra något åt det förhållandet att ett bolag med sändningstillstånd inte sänder. Det är i en demokrati viktigt att även allmänheten kan klaga på utebliven sändning, och att Justitiekanslern får möjlighet att behandla denna klagan i allmän domstol samt att det vid avtalsbrott ges möjlighet att besluta om varning, böter eller återkallande av tillstånd.

Bakgrund

Regeringen föreslog våren 1997 (prop. 1996/97:67) att digital, marksänd TV skulle införas i flera steg med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. Det skulle eftersträvas att flera av varandra oberoende programföretag deltog. En grundläggande förutsättning för en utbyggnad var enligt regeringen att de digitala marksändningarna bedöms ha ekonomisk bärkraft. Härvid skall utgångspunkten vara att en eventuell fortsatt utbyggnad skall finansieras av medverkande företag och utan statliga bidrag eller subventioner. Riksdagen godkände regeringens förslag (bet. 1996/97: KU17, rskr. 1996/97:178).

Regeringen fastställde genom beslut den 13 november 1997 områden och sändningsutrymme m.m. för marksänd digital TV. Områdena utgörs av Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd. Enligt beslutet skall i varje sändningsområde två frekvenskanaler upplåtas för digitala TV-sändningar.

Samma dag beslutade regeringen förordningen (1997:894) om marksänd digital TV med föreskrifter som skall tillämpas vid annonsering och handläggning av ansökningar om tillstånd för digitala TV-sändningar.

Regeringen beslutade därutöver att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen (dir. 1997:134). Kommittén skulle medverka vid urvalet av programföretag för de digitala TV-sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningar. Kommittén skall vidare följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlopande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Vid behov skall kommittén ta initiativ till förslag till förändringar av t.ex. de regler som gäller för verksamheten. Kommittén skall lägga fram minst två utvärderingsrapporter. Slutrapporten skall läggas fram i god tid före utgången av den första tillståndsperioden, såvitt kunde bedömas före utgången av oktober 2001.

Under sommaren 1998 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag om ändringar i radio- och TV-lagen som hade samband med införandet av digitala TV-sändningar (prop. 1997/98:184). Förslaget innebar

att bestämmelserna om skyldighet att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät ändrades till att avse högst tre program från de tillståndshavare vars verksamhet finansieras med TV-avgiftsmedel samt högst ett program från andra tillståndshavare. Vidare föreslogs att ett programföretag skall kunna få mer än ett sändningstillstånd och att teknisk samverkan med andra tillståndshavare skall kunna utgöra villkor för sändningstillstånd.

Riksdagen antog förslagen till ändringar i radio- och TV-lagen (bet. 1998/99: KU13, rskr. 1998/99:100). Ändringarna trädde i kraft den 1 februari 1999.

Regeringen beslutade den 25 juni 1998 att meddela tillstånd att sända television med digital sändningsteknik till TV 3 AB, Kanal 5 AB, Canal + Television AB, Kunskaps-TV i Sverige AB, Televisionsaktiebolaget TV 8, Cell Internet Commerce Development AB, TV-Linköping Länkomedia AB och Landskrona Vision AB.

Samma dag beslutade regeringen att komplettera sändningstillstånden för Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV 4 AB med en rätt att sända television med digital sändningsteknik. Sändningstillstånden innebär en rätt att sända i samtliga områden med två undantag. TV-Linköping Länkomedia AB får sända i norra Östergötland och Landskrona Vision AB får sända i södra och nordöstra Skåne.

Regeringen beslutade vidare den 22 december 1998 att ytterligare en frekvenskanal skulle upplåtas för digitala sändningar i de områden som anges i regeringens beslut den 13 november 1997.

Den 20 januari 2000 beslutade regeringen att meddela tillstånd att sända television med digital sändningsteknik också till Modern Times Group MTG AB, som får sända ZTV, Viasat Sport och TV1000, samt till Canal + Television som får sända Canal+ Gul och Canal + Blå i samtliga sändningsområden. MTG-sändningarna skall enligt regeringsbeslutet inledas senast den 31 mars 2000. Samtliga tidigare beslutade sändningar har inletts. Den 1 september 2000 skall TV 4 inleda sändningar av regionala program också i norra Östergötland och södra och nordöstra Skåne. DTU Television och Stockholm 1 skall senast den 31 oktober inleda sändningar i Göteborg med omnejd resp. i Stockholm med Mälardalen och Uppsala.

Teracom AB bildades i juli 1992 efter beslut i riksdagen den 2 juni 1992 (prop. 1991/92:140, bet. 1991/92:KrU28). Staten är ensam ägare till bolaget. Enligt bolagsordningen skall bolaget bedriva utsändning och överföring av radio- och TV-program. Bolaget skall vidare utveckla, marknadsföra och utföra andra tjänster med stöd av resurser som har byggts upp för radio- och TV-verksamheten eller som på annat sätt är förenliga med verksamheten inom radio- och TV-området. Tillsammans med Centrum NTR bildades i maj 1998 Boxer TV-Access AB, som skall upphandla, försälja och uthyra utrustning för mottagning av TV via återförsäljare eller i egen regi. Företaget kommer också att erbjuda interaktiva tjänster till företag.

Boxer TV-Access har ingått en överenskommelse med Nokia Communication Product AB om leverans av 10 000 digitala mottagningsboxar och hyr ut dem för 99 kr per månad om bindningstiden är tre år och för 199 kr per må-

nad om bindningstiden är kortare. Bolagets mål är att 100 000 boxar skall vara uthyrda i slutet av året.

1999/2000:KU15

Riksdagen har godkänt regeringens förslag till avgränsning av den del av Teracoms verksamhet som skall bedrivas med skälig lönsamhet (prop. 1998/99:1, UO17, bet. 1998/99:KrU1, rskr. 1998/99:55). I propositionen (s. 140) anges att för den konkurrensutsatta delen av Teracoms verksamhet skall ägaren följa de riktlinjer som finns för hur verksamheten vid statliga konkurrensutsatta bolag skall bedrivas samt att det även i fortsättningen skall ställas krav på avkastning och utdelning för denna verksamhet. Vid Teracoms bolagsstämma den 29 april 1999 angavs att målet för nivån på utdelningen skall vara långsiktigt och ses utifrån resultatet över en konjunkturcykel. Ägarens mål är att utdelningen på den konkurrensutsatta delen normalt bör motsvara en tredjedel av resultatet efter finansnetto med avdrag för schablonskatt. Enligt skrivelse från Teracom till Kulturdepartementet den 9 september 1999 grundas Boxers erbjudande på en affärsmässig kalkyl med mål att uppnå en lönsam verksamhet. Boxer avser således inte att subventionera boxarna. Däremot för Boxer enligt skrivelsen diskussioner med olika företag som har intresse av att nå hushållen med information och därmed intresse av att subventionera boxar för de hushåll som accepterar att ta emot informationen.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 1998 behandlade utskottet motioner (m) som gällde frågor om digital marksänd TV (bet. 1997/98:KU16). Utskottet anförde att en utgångspunkt för riksdagens ställningstagande våren 1997 i fråga om digital marksänd TV var tillgängligheten. Kulturutskottet hade då i ett yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 1996/97:KrU4y) konstaterat att 99,8 % av den bofasta befolkningen kan ta emot marksändningar. Därutöver erinrade kulturutskottet om att en infrastruktur i form av marksändningar för analog sändning redan fanns i landet och att dessa sändare kan kompletteras med digital utrustning till förhållandevis begränsad kostnad. Detta hindrade dock inte att även andra distributionsformer kunde prövas vid sidan av de trådlösa sändningarna. Konstitutionsutskottet delade kulturutskottets uppfattning och avstyrkte motionsyrkanden som vände sig mot planerna på ett markbundet stolpnät (bet. 1996/97:KU17). Utskottet gjorde våren 1998 samma bedömning och ville dessutom hänvisa till den uppföljning och utvärdering som skall genomföras av den parlamentariska kommittén. I enlighet med detta avstyrkte utskottet motionerna.

Under riksmötet 1998/99 behandlade utskottet åter motioner om de markbundna digitala TV-sändningarna och hänvisade till att sändningarna då skulle inledas (bet. 1998/99:KU23). Utskottet fann inte anledning att göra ett ändrat ställningstagande när det gällde dessa sändningar. Det var alltså tillgängligheten som enligt utskottets mening var av avgörande betydelse när det gäller valet av distributionsform. Vidare ansåg utskottet, i likhet med vad som tidigare uttalats, att den uppföljning och utvärdering som skulle genomföras av den parlamentariska Digital TV-kommittén borde avvaktas.

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning i fråga om de markbundna digitala TV-sändningarna. Samtliga sändningar som regeringen gett tillstånd till före beslutet om tillstånd den 20 januari 2000 har nu inletts, och den parlamentariska Digital-TV-kommittén har till uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala sändningarna. Kommittén skall fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen och vid behov ta initiativ till regeländringar. Minst två utvärderingsrapporter skall läggas fram. Enligt utskottets mening bör kommitténs arbete avvaktas. Motionerna K276 yrkande 5 och 10 (m), T717 yrkande 2 i denna del (m), T705 yrkande 14 (fp) och K335 (v) avstyrks.

När det gäller frågan om subventionering av dekodrar är utskottet inte berett att nu förorda ett tillkännagivande till regeringen. Motionerna K276 yrkande 7 (m) och T717 yrkande 2 i denna del (m) avstyrks följaktligen. Tilläggas kan dock att frågan om huruvida dekodrarna subventioneras av staten behandlas i utskottets nu pågående granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Must carry-skyldigheten

Motionen

I motion K276 av Per Unckel m.fl. begärs att riksdagen beslutar att begränsa must carry-skyldigheten (yrkande 13). Det finns enligt motionärerna ingen anledning att ålägga kabelägare att kostnadsfritt distribuera kommersiella program. Kravet på allmänhetens tillgång till allsidig information måste rimligen anses tillgodosett genom att de licensbetalda public service-kanalerna TV 1 och TV 2 omfattas av must carry-principen. Däremot kan det inte anses befogat att utöka must carry-skyldigheten till att omfatta andra kanaler för att tillgodose informationsbehovet. Must carry-regeln bör därför begränsas till enbart de licensfinansierade public service-kanalerna.

Gällande regler

Enligt 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen har varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram i etern. Denna frihet hindrar inte att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om bl.a. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning.

I 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen finns regler om skyldighet att vidarebefordra vissa sändningar i kabelnät (den. s.k. must carry-regeln). Skyldigheten gäller sedan den 1 januari 1999 TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen, dock högst tre samtidigt sända TV-program från tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgiftsmedel samt högst ett program från andra tillståndshavare. Skyldigheten gäller endast för sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. Program som har sänts ut med endast digital teknik behöver endast sändas vidare med samma teknik i kabelnäten.

De nu gällande reglerna om skyldighet att vidarebefordra sändningar i kabelnät trädde i kraft den 1 februari 1999. I samband med riksdagsbehandlingen avstyrkte utskottet två motionsyrkanden (m resp. fp) som vände sig mot att skyldigheten att vidarebefordra program omfattar fler program än de som finansieras genom TV-avgift, dvs. SVT 1 och SVT 2 (bet. 1998/99:KU6).

Utskottet konstaterade att det i 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen stadgas att friheten enligt första stycket att sända program genom tråd inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Det finns således ett uttryckligt grundlagsstöd för bestämmelsen om sändningsplikt i 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen. Grundlagsstödet förutsätter dock att vidare-sändningar behövs med hänsyn till allmänhetens tillgång till allsidig upplysning. Enligt utskottets mening innebar regeringens förslag att skyldigheten att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät skulle få en rimlig omfattning när de digitala sändningarna i marknät inleddes.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och avstyrker motion K276 yrkande 13 (m).

Den s.k. TV-listan**Motionen**

I motion Kr509 yrkande 17 av Kent Olsson m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande till regeringen om den s.k. TV-listan. Motionärerna vill med kraft betona idrottsrörelsens fortsatta rätt till egna evenemang, TV-avtal, varumärken samt rätten att kräva ersättning för dem. Försäljning av TV-rättigheter till stora medialt intressanta idrottsevenemang är en viktig inkomstkälla för idrotten. Den håller nu enligt motionen på att urholkas på grund av EU:s rekommendation att reservera vissa större arrangemang i rikstäckande TV-kanaler. Motionärerna menar att det rör sig om en konfiskation av idrottens egendom som kan få allvarliga ekonomiska konsekvenser. Ytterst drabbar en s.k. TV-lista också breddidrotten.

Tidigare riksdagsbehandling

I propositionen 1997/98:184 Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) m.m. föreslogs en bestämmelse som gör det möjligt att upprätta en lista över i Sverige skyddade evenemang. Den som sänder TV-program inom svensk jurisdiktion och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället skall inte få utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller med en mindre tidsförskjutning. De evene-

mang som kommer i fråga är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige. Enligt regeringens förslag skulle regeringen bestämma vilka evenemang som bestämmelsen skall gälla för.

Konstitutionsutskottet delade regeringens bedömning att det borde införas en bestämmelse som möjliggör att det kan upprättas en svensk lista över evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället. Konstitutionsutskottet konstaterade att den föreslagna konstruktionen av den aktuella bestämmelsen innebär att det ankommer på regeringen att besluta om en svensk lista skall upprättas och att fastställa dess innehåll. I enlighet med vad som anfördes i propositionen utgick utskottet från att en sådan lista skulle upprättas först när det finns behov av att på detta sätt säkerställa att de aktuella evenemangen blir tillgängliga för en väsentlig del av befolkningen. När det gäller idrottsevenemang där rättigheter upplåtits av inhemska arrangörer hade de problem som en lista var tänkt att lösa dittills inte varit för handen. Arrangörerna hade försökt göra evenemangen tillgängliga för en väsentlig del av befolkningen – detta i såväl deras egna som deras sponsorerers intresse. Med hänsyn till svensk idrotts ekonomi och konkurrenskraft ansåg utskottet därför att idrottsevenemang i Sverige där rättigheter upplåts av inhemska arrangörer skall lämnas utanför en eventuell lista. Utskottet förutsatte att regeringen inhämtar riksdagens godkännande om någon annan bedömning aktualiseras (bet. 1998/99:KU23). Två reservationer avgavs. I en reservation (m) framhölls att regeringens förslag i realiteten innebär att idrotten mister förfoganderätten till sina egna arrangemang, och regeringens förslag avstyrktes. I den andra reservationen (s) förordades att något tillkännagivande till regeringen inte skulle göras. Riksdagen ställde sig bakom utskottets förslag om ett tillkännagivande till regeringen.

Utskottets bedömning

Riksdagen beslutade i april 1999 att införa en bestämmelse som möjliggör att en svensk lista över evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället kan upprättas. Riksdagen gav därvid som sin mening regeringen till känna vad utskottet anförde om att utskottet utgick från att en sådan lista upprättas först när det finns behov av att på detta sätt säkerställa att de aktuella evenemangen blir tillgängliga för en väsentlig del av befolkningen. Idrottsevenemang i Sverige där rättigheter upplåts av inhemska arrangörer skulle lämnas utanför en eventuell lista. Utskottet förutsatte att regeringen inhämtar riksdagens godkännande om någon annan bedömning aktualiseras.

Utskottet vidhåller denna bedömning. Motion Kr509 yrkande 17 (m) avstyrks följaktligen.

Sändningstillstånd för lokal TV

Motionerna

I motionerna K355 (yrkande 3) av Åsa Torstensson m.fl. (c) och K297 av Erik Arthur Egervärn (c) begärs en sådan ändring av 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen att det blir möjligt att meddela begränsade sändningstillstånd under

längre tid. Det finns enligt motionärerna ett intresse bland kultur- och utbildningsföretag för tillstånd att starta och driva lokala TV-stationer. Detta möter emellertid hinder i 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen, som stadgar att Radio- och TV-verket får meddela tillstånd att sända TV-program under en begränsad tid om högst två veckor. I motion K355 framhålls att det för lokala TV-sändningar inte finns någon motsvarighet till bestämmelser som finns om tillstånd för lokal radio. Enligt motionärerna kan utbyggnaden av digital TV inte utgöra ett hinder mot sådana tillstånd. I motion K297 understryks att det begränsade sändningstillståndet gör det svårt att skapa en ekonomiskt hållbar långsiktig verksamhet. Det finns skäl att se över 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen, så att sändningstillstånd för viss tid per vecka kan meddelas under en längre period, förslagsvis ett år, i mån av tillgängligt frekvensutrymme.

Gällande regler

Enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen krävs tillstånd av regeringen för att sända TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 Ghz. I fjärde stycket sägs att Radio- och TV-verket får meddela tillstånd att under en begränsad tid av högst två veckor sända TV-program eller ljudradioprogram som inte är lokalradio eller närradio. Verket får förena ett sådant tillstånd med villkor enligt 3 kap. 13 § samt besluta att föreskrifterna i 6 och 7 kap. inte skall tillämpas på sändningar som sker med stöd av ett sådant tillstånd.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 1999 behandlade utskottet ett liknande yrkande som de nu aktuella (bet. 1998/99:KU23). Utskottet ansåg sig då inte berett förorda att riksdagen skulle vidta någon åtgärd med anledning av motionen. Utskottet ville dock peka på att det inom ramen för de digitala marksändningarna kan finnas utrymme för programföretag att pröva sändningsverksamhet i t.ex. ett visst område. Motionsyrkandet avstyrktes.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning. Motionerna K355 yrkande 3 (c) och K297 (c) avstyrks följaktligen.

Innehållet i sändningarna

Motionen

I motion Ub221 av Erling Wäliwaara m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att reklam för ett program med våldsinslag inte skall visas under de tider på dygnet då barn kan förväntas vara uppe. Enligt motionen är trailrar den programtyp på TV som innehåller störst andel våld. TV1000:s trailrar består till 50 % av våld. Motionärerna menar att själva trailern skall beskriva det kommande programmet på ett sakligt sätt. Reklam för ett pro-

Gällande regler

Bestämmelserna i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen, som även omfattar s.k. trailrar, föreskriver att program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte får sändas i televisionen under sådan tid eller på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen om det inte av särskilda skäl kan anses försvarligt. Program som har ett sådant innehåll skall antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram omfattar också trailrar. Enligt 4 § får framställningen i en film eller ett videogram eller del därav inte godkännas för visning om händelserna skildras på ett sådant sätt och i sådant sammanhang att framställningen kan verka förråande. De åldersgränser som gäller enligt lagen tillämpas också på trailrar. Från granskningsplikten enligt lagen undantas dock filmer och videogram som sänds i ett TV-program som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen.

Radio- och TV-lagen gäller för sändningar av TV-program över satellit om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i första hand bara om den som bedriver sändningsverksamheten har sin etablering i Sverige.

Granskningsnämnden för radio och TV har till uppgift att granska om TV-programföretagen följer bestämmelserna. Nämnden har möjlighet att förelägga den som åsidosätter vissa bestämmelser att följa dessa, bl.a. bestämmelser om varning före vissa program. Föreläggandet får förenas med vite. Vid upprepade överträdelser när det gäller förbudet mot våldsskildringar på tider och sätt som avses i 6 kap. 2 § får Justitiekanslern besluta föreläggande att följa bestämmelserna och får förena föreläggandet med vite.

Artikel 22.b.2 i ändringsdirektivet 97/36/EG till TV-direktivet 89/552/EEG ålade kommissionen att genomföra en undersökning om möjliga fördelar och nackdelar med fortsatta åtgärder i syfte att underlätta föräldrars kontroll över program som minderåriga kan se. Bland annat skulle övervägas frågan om ett krav på att nya televisionsapparater skulle vara utrustade med teknik som gör det möjligt för föräldrar att filtrera bort vissa program. Vidare skulle frågan om införandet av en lämplig bedömningsmetod övervägas, liksom policy och informationsåtgärder. Kommissionen redogjorde för resultatet av studien i ett meddelande i september 1999. Studien, som utförts av Oxford University Centre for Socio-legal studies, hade kommit fram till att införandet av s.k. V-chips inte är tekniskt möjligt i Europa, där övergången till digitala sändningsmetoder pågår. Studien konstaterade också att de kulturella skillnaderna i medlemsstaterna utesluter en harmoniserad klassificering av audiovisuellt innehåll. Tekniska åtgärder sades inte inom överskådlig framtid ersätta radio- och TV-bolagens ansvar när det gäller skyddet för minderåriga. Kommissionen hade aviserat sin avsikt att diskutera studiens slutsatser med Digital Video Broadcasting (DVB), ett konsortium med mer än 220 radio-

och TV-bolag, tillverkare, nätverksoperatörer och tillsynsorgan i mer 30 länder. Ändringsdirektivet till TV-direktivet förutsätter att en utvärdering och eventuella förslag till ändring i direktivet redovisas före utgången av år 2000.

Under 1999 antog rådet slutsatser i fråga om självreglering och skydd av minderåriga inom mediesektorn. Slutsatser om självregleringens roll mot bakgrund av utvecklingen av nya medietjänster antogs i september. Den 17 december antogs slutsatser om skydd av minderåriga mot bakgrund av kommissionens V-chip-studie. Slutsatserna gäller television, Internet och de interaktiva tjänster som blir tillgängliga via de digitala TV-mottagarna. Medlemsstaterna uppmanas bl.a. att intensifiera sina ansträngningar i fråga om medieundervisning och när det gäller att samla berörda branscher och parter för att undersöka vägar för att uppnå ökad insyn i olika sätt att klassificera audiovisuellt innehåll. Sverige har i detta sammanhang särskilt framhållit behovet av att skydda barn från skadlig mediepåverkan. Branschernas ansvar har lyfts fram, men Sverige har samtidigt betonat att medlemsstaternas regeringar måste agera om marknadens självreglering inte lyckas skapa ett tillräckligt skydd.

EU-rekommendationen (98/560/EG) om utvecklingen av konkurrenskraften hos den europeiska industrin för audiovisuella tjänster och informationstjänster genom främjande av nationella system för att uppnå en jämförbar och effektiv skyddsnivå för minderåriga och för den mänskliga värdigheten rekommenderar att medlemsstaterna, som ett komplement till lagstiftningen, främjar självreglering. Våldsskildringsrådet har genom tilläggsdirektiv den 22 december 1998 fått i uppdrag att informera berörda branscher om innehållet i rådets rekommendation, att följa branschernas självreglerande arbete med de frågor som rekommendationen omfattar samt att, om branscherna så önskar, fungera som stöd och samtalspartner i frågor som rör skydd av barn och den mänskliga värdigheten. Uppdraget omfattar branscherna för såväl audiovisuella tjänster och informationstjänster som övriga tekniska upptagningar, t.ex. dator- och TV-spel. Våldsskildringsrådet förutsätts vid behov samråda med berörda myndigheter, bl.a. Granskningsnämnden för radio och TV, Post- och telestyrelsen samt Radio- och TV-verket (dir. 1998:110).

Våldsskildringsrådet skall fortlöpande rapportera till Kulturdepartementet och Näringsdepartementet om hur branschernas självregleringsarbete fortskrider. Målsättningen bör vara att dessa rapporter skall kunna användas som underlag för en jämförande utvärdering på EU-nivå av nationella åtgärder på de områden som omfattas. Arbetet med uppdraget skall fortsätta så länge rekommendationen gäller eller regeringen fattar ett annat beslut. Våldsskildringsrådet skall vidare medverka i Radio- och TV-verkets uppdrag att tillsammans med myndigheter m.m. inom medieområdet utarbeta ett förslag till hur myndigheterna skall samverka om en rapport om utvecklingen inom medieområdet. Våldsskildringsrådet har nyligen producerat en informationsbroschyr om EU-rekommendation 98/560/EG. Broschyren syftar bl.a. till att informera de berörda branscherna om rekommendationens innehåll om självreglering. Rådet har gett ut en rad skrifter om våldsskildringar i TV. Under 1999 publicerades skriften Gränslöst. Om TV, våld och ansvar, som är en uppföljande kvantitativ studie om omfattningen av våldsskildringar i både

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om våldsinslag i s.k. trailrar behandlades av utskottet våren 1998 med anledning av en motion från den allmänna motionstiden (kd) motsvarande den nu aktuella. Utskottet hänvisade bl.a. till att trailrar omfattas av reglerna i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen om att program med ingående våldsskildringar inte får sändas under tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Motionsyrkandet avstyrktes (bet. 1997/98:KU16). Nämnas kan också att utskottet våren 1999 avstyrkte ett motionsyrkande om ett tillkännagivande till regeringen om s.k. V-chips som en möjlig metod med hänvisning till det arbete som pågick inom EU (bet. 1998/99:KU23).

Utskottets bedömning

Så kallade trailrar omfattas av bestämmelserna i 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen, som föreskriver att program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär inte får sändas i televisionen under sådan tid eller på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmen om det inte av särskilda skäl kan anses försvarligt.

Frågan om våldsinslag i televisionen har varit föremål för ingående behandling inom EU och ett självregleringsarbete har bl.a. initierats. Frågan följs för Sveriges del av Våldsskildringsrådet som fortlöpande skall rapportera hur självregleringsarbetet fortlöper. Utskottet har tidigare avslagit ett motionsyrkande motsvarande motion Ub221 yrkande 13 och är med hänvisning också till att självregleringsarbetet bör avvaktas inte berett att frånga detta ställningstagande. Motion Ub221 yrkande 13 (kd) avstyrks.

Verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV

Motionen

I motion K255 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) begärs en utvärdering av verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV. Enligt motionen har det ibland riktats viss kritik mot Granskningsnämnden med hänvisning till att nämnden rutinmässigt och utan närmare analys tycks avfärda en del anmälningar. Vidare anføres att det är allvarligt om lag och avtal uppställer krav på opartiskhet, saklighet, allsidighet, granskning och relevans, och nämnden då skulle underlåta att ta hänsyn till sådana kriterier i sina bedömningar av anmälda program.

Enligt 9 kap. 2 § radio- och TV-lagen övervakar Granskningsnämnden för radio och TV genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna.

Granskningsnämnden kan sägas bestå av två delar, nämnden och myndigheten. Nämnden är den beslutande delen och består av sju ordinarie ledamöter och fem suppleanter, alla utsedda av regeringen. Ordföranden och vice ordföranden är jurister med höga domartjänster medan övriga ledamöter och suppleanter kommer från olika verksamhetsområden. Myndigheten sköter den löpande verksamheten. Chef för myndigheten är en direktör som måste ha domarerfarenhet och som, liksom nämnden, är utsedd av regeringen. Härutöver finns tretton personer anställda.

Större delen av besluten utgörs av s.k. direktörsbeslut. Dessa är alltid friande eftersom direktören inte själv får fatta några fällande eller kritiserande beslut. Under 1998 fattades 432 beslut, varav 86 vid sammanträde i nämnden.

Nämndens övervakning omfattar alla de svenska radio- och TV-företag som sänder program till den svenska allmänheten, antingen sändningarna sker lokalt, regionalt eller över hela landet. Det innebär med andra ord att nämnden granskar allt från när- och lokalradio till rikstäckande radio och TV – både mark-, kabel- och satellitbunden sådan. Nämnden följer också utländska satellitsändningar till den svenska allmänheten, t.ex. TV 3 och Kanal 5, vilka hör hemma i Storbritannien, och bedömer om dessa sändningar följer EG:s TV-direktiv.

Villkoren för sändningstillstånden för Sveriges Television, Sveriges Radio, Sveriges Utbildningsradio och TV 4 innebär bl.a. att sändningarna skall vara opartiska och sakliga och att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet skall råda. Alla programföretag som har sändningstillstånd av staten, dvs. även de nya digitala markbundna TV-kanalerna, liksom svenska satellit-TV-företag som sänder till allmänheten är skyldiga att beriktiga felaktiga sakuppgifter när detta är påkallat. SVT, SR, UR och TV 4 är också skyldiga att bereda den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påstående tillfälle till genmäle. Dessa företag har också inskrivet i sina sändningstillstånd att sändningarna skall bedrivas opartiskt och med saklighet. Enligt sändningstillstånden måste SVT, SR, UR, TV 4 och de digitala markbundna TV-kanalerna vidare ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning och tiden för sändning av programmen. De måste också respektera den enskilda individens privatliv. Enligt såväl radio- och TV-lagen som lokalradiolagen får program som inte är reklam inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen. Bestämmelsen är bl.a. avsedd att motverka smygreklam inne i programmen.

Nämnden granskar efterlevnaden av dessa villkor och också hur reglerna om reklam, sponsring samt reglerna om eget producerat material efterlevs. När det gäller den kommersiella lokalradion, närradion och de svenska kabel- och satellitföretagen är granskningsområdet mer begränsat.

Den kommersiella lokalradion har nämligen långt ifrån samma krav på sin programverksamhet som public service-bolagen och TV 4. Det finns varken

krav på opartiskhet, saklighet, hänsyn till mediets genomslagskraft, respekt för privatlivet eller skyldighet att sända beriktiganden och genmälen. De flesta bestämmelserna rör i stället reklam och sponsring, men också en bestämmelse som anger att minst en tredjedel av sändningstiden varje dygn måste bestå av sådant material som är framställt särskilt för den egna verksamheten. Reglerna för närradion liknar dem för lokalradion. Lokalradions tredjedelsregel motsvaras i närradion av det s.k. riksförbudet, som innebär i princip att sändningarna skall vara framställda särskilt för den egna verksamheten. Regelverket för svenska kabel- och satellitföretag handlar till största delen om reklam, sponsring och otillbörligt gynnande. Det finns också regler om andelen europeiskt material, ett demokratiskt synsätt och beriktigande av felaktiga sakuppgifter.

Vissa kanaler, som många av naturliga skäl uppfattar som svenska, är formellt sett inte svenska även om sändningarna sker på svenska språket. Så är fallet med t.ex. TV 3 och Kanal 5 och ZTV, som har sitt hemvist i Storbritannien. Granskningsnämnden har i enlighet med radio- och TV-lagen, som också i detta avseende bygger på EG:s TV-direktiv, ingen jurisdiktion över dem. Nämnden skall dock enligt sin instruktion följa innehållet även i utländska satellitsändningar som riktar sig till svensk allmänhet. Nämnden redovisade under 1998 i skrivelse till den brittiska granskningsmyndigheten ITC resultaten av två undersökningar som genomförts av TV 3:s och Kanal 5:s sändningar under tre dagar i november 1997. Nämnden fann i sin undersökning bl.a. att bägge kanalerna visat för mycket reklam, gjort för täta reklamavbrott m.m. Svarsskrivelsen från ITC visade att de brittiska reglerna på flera punkter bygger på en tolkning av EG-direktivet som skiljer sig från den svenska. Granskningsnämnden redovisade tolkningsskillnaderna i skrivelse till regeringen.

1998 kom 571 ärenden in till Granskningsnämnden. Drygt 90 % av nämndärendena utgjordes av anmälningar. Antalet initiativ var 48. Det är enligt Granskningsnämndens årsbok 1999 nästan uteslutande public service-företagen som blir anmälda medan granskningen av övriga programföretag är starkt beroende av nämndens initiativ. 85 % av besluten var friande, 10 % fällande och 3 % var kritiserande. Bland resterande 2 % återfinns ärenden om utländska satellitsändningar samt nämndens bedömningar av public-service-företagens och TV 4:s uppföljningsrapporter. Nämndens fällande beslut gällde i 15 fall Sveriges Television, i 1 fall Sveriges Radio, i 8 fall TV 4, i 10 fall lokalradio, i 4 fall närradio, i 1 fall kabelsändningar och i 2 fall svenska satellitsändningar. I 15 fall grundades sig nämndens fällande beslut på reklambestämmelserna, i 11 fall på reglerna om opartiskhet och i 11 fall på reglerna om otillbörligt gynnande. Reglerna om sponsring, saklighet, respekt för privatlivet, beriktigande, mediets genomslagskraft respektive tredjedelsregeln åberopades i 3–5 fall vardera.

För de flesta fall av överträdelse är ett föreläggande den kraftigaste sanktionen nämnden kan tillgripa. Föreläggandet gäller att det fällda programföretaget skall offentliggöra nämndens fällande beslut. Bland annat när det gäller sändningsbeteckning eller andel egenproducerat material i när- och lokalradio kan nämnden utfärda förelägganden om att den aktuella bestämmelsen skall följas. Föreläggandet kan förenas med vite, och vid en upprepad över-

trädelse kan nämnden ansöka hos Länsrätten i Stockholms län om att ett i förväg bestämt vitesbelopp skall dömas ut. Sedan december 1996 har nämnden också möjlighet att hos länsrätten ansöka om att en särskild avgift skall påföras programföretagen om de brutit mot vissa bestämmelser som gäller annonser, sponsring och otillbörligt gynnande av kommersiella intressen.

Granskningsnämnden har vidare i uppgift att bedöma om SVT:s, SR:s, UR:s och TV 4:s uppföljningsrapporter ger statsmakterna och allmänheten tillräcklig information om hur programföretagen levt upp till de krav och syften som regeringen angett i sändningstillstånden. Nämnden publicerar också regelbundet rapporter och informationsmaterial.

Utskottets bedömning

Som framgår av regeringens redogörelse år 1999 för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 1998/99:75) pågår inom Kulturdepartementet en översyn av myndighetsstrukturen på medieområdet. Till detta kommer, enligt vad kulturministern framhöll i riksdagen den 24 februari 2000 när det gäller det pornografiska utbudet i televisionen, att det inom Regeringskansliet pågår en analys av lagstiftning, regelverk och tillämpning, och regeringen kommer att återkomma så snart analysen är klar för att förhoppningsvis åstadkomma en ordning som upplevs som rimligare. Utskottet anser att detta arbete bör avvaktas och avstyrker följaktligen motion K255 (kd).

Författningsteknisk samordning

Finansutskottet har den 7 mars 2000 beslutat överlämna till konstitutionsutskottet ett förslag i proposition 1999/2000:50 till lag om ändring i lagen om koncessionsavgift på televisionens område för författningsteknisk samordning med motsvarande lagrum i proposition 1999/2000:55. Den i proposition 1999/2000:50 föreslagna ändringen innebär att ordet riksbanken ersätts av ordet Riksgäldskontoret och bör således som finansutskottet framhållit nu antas.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *frågan om avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K27 yrkande 1 och 1999/2000:K28 yrkande 1,
res. 1 (m, fp)
2. beträffande *lokalradiolagen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K27 yrkande 2 och 1999/2000:K28 yrkandena 3–5,
res. 2 (m, fp)–Villk.
3. beträffande *den s.k. stopplagen*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K28 yrkande 2, 1999/2000:KU15
1999/2000:K276 yrkande 12 och 1999/2000:K327,

res. 3 (m, fp)

4. beträffande *koncessionsavgifter*

att riksdagen med bifall till propositionerna 1999/2000:50 och 1999/2000:55 i nu aktuella delar och med avslag på motionerna 1999/2000:K25 yrkande 2, 1999/2000:K27 yrkande 3 och 1999/2000:K28 yrkande 6 antar regeringens i bilaga 1 intagna förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område,

res. 4 (m, fp)–Villk.

res. 5 (kd)

5. beträffande *förstärkt grundlagsskydd*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:K28 yrkandena 8 och 9,

res. 6 (fp)

6. beträffande *kommersiell riksradio*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K25 yrkande 3 och 1999/2000:K28 yrkande 7,

res. 7 (kd)

res. 8 (fp)

7. beträffande *reklamtider*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K25 yrkande 1 och 1999/2000:K234,

res. 9 (kd)

8. beträffande *digital radio*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K26 yrkande 1 och 1999/2000:K276 yrkande 14,

res. 10 (m)

res. 11 (c)

9. beträffande *konvergensen*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K26 yrkande 2 och 1999/2000:T717 yrkande 4,

res. 12 (m)

res. 13 (c)

10. beträffande *propositionens lagförslag i övrigt*

att riksdagen antar regeringens i bilaga 1 intagna förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262), lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetens områden, lag om ändring i lotterilagen (1994:1000), lag om ändring i marknadsföringslagen (1994:450) och lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844),

11. beträffande *riktlinjer för den svenska mediepolitiken*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:K276 yrkandena 2–4

res. 14 (m)

12. beträffande *digital TV*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K276 yrkandena 5 och 10, 1999/2000:K335, 1999/2000:T717 yrkande 2 i denna del samt 1999/2000:T705 yrkande 14,

res. 15 (m)

res. 16 (fp)
res. 17 (v)

1999/2000:KU15

13. beträffande *dekodrar*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K276 yrkande 7 och
1999/2000:T717 yrkande 2 i denna del,
res. 18 (m)

14. beträffande *must carry-principen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K276 yrkande 13,
res. 19 (m, fp)
15. beträffande *den s.k. TV-listan*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Kr509 yrkande 17,
16. beträffande *sändningstillstånd för lokal TV*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K297 och 1999/2000:K355
yrkande 3,
res. 20 (c)
17. beträffande *innehållet i sändningarna*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub221 yrkande 13,
18. beträffande *Granskningsnämnden för radio och TV*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K255.
res. 21 (kd)

Stockholm den 28 mars 2000

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Pär Axel Sahlberg (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Tommy Waidelich (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Kenth Högström (s), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m).

Reservationer

1. Frågan om avslag på propositionen (mom. 1)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "I samband" och på s. 8 slutar med "yrkande 1 (fp) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Yttrandefriheten och tryckfriheten är centrala värden i det fria samhället. Syftet med införandet av lokalradiolagen 1993 var att förstärka yttrandefriheten genom ökad mångfald i eteren. Utskottet vill understryka att när yttrandefriheten tillåter lagstiftning om tillstånd och villkor för att sända radioprogram grundar sig detta på ett behov av att på något sätt ordna användningen av frekvenserna för radio och TV och inte för att ge utrymme åt godtycklig frekvensfördelning från statens sida.

Utvecklingen inom lokalradion visar att över två miljoner lyssnare anser att mångfalden och informationen har förbättrats genom de privata lokal-

radiostationerna. En bred publik lyssnar på någon av de fria radiostationerna och de fyller uppenbarligen ett behov vid sidan av Sveriges Radio.

Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag en politisk styrning som på sikt inte gagnar yttrandefriheten och mångfalden. Som Lagrådet funnit är systemet med auktioner oproblematiskt med hänsyn till yttrandefrihetsgrundlagen. Detta kan däremot inte sägas om det urvalssystem som regeringen nu föreslår. Utskottet delar Lagrådets bedömning att förslaget är diskutabelt mot bakgrund av att vad som avses med mångfald och ägandeförhållanden inte analyserats tillräckligt i belysning av utvecklingen av Internet. Det är redan i dag naturligt att se Internet, television och radio som en rad funktioner av digitala medier, och world wide webb är ett forum för kultur och nyheter bredvid andra, traditionella, medier. Enligt utskottets mening framstår det som direkt skadligt att, som regeringen föreslagit, införa regler om kortare tillståndsp perioder med därtill hörande osäkerhet och en omfattande reglering av ägande och programinnehåll.

Mot bakgrund av vad ovan anförts anser utskottet att proposition 1999/2000:55 med bifall till motionerna K27 yrkande 1 (m) och K28 yrkande 1 (fp) bör avslås.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *frågan om avslag på propositionen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K27 yrkande 1 och 1999/2000:K28 yrkande 1 avslår proposition 1999/2000:55.

2. Lokalradiolagen (mom. 2) –villk.

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "yrkandena 3–5 (fp) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening finns det anledning att ta tillvara de förbättringar i regelverket som regeringens förslag innebär i vissa avseenden. Möjligheterna för medieföretag att äga radiostationer bör således förstärkas. De nuvarande begränsningarna genom 5 och 7 §§ lokalradiolagen att inneha mer än ett tillstånd och för ägare av dagstidningsföretag att äga radiostationer bör således upphävas. Vidare bör en bestämmelse motsvarande regeringens förslag till 5 kap. 4 § radio- och TV-lagen som gäller begränsningar för stat, lands-ting och kommuner föras in i lokalradiolagen. Utskottet tillstyrker således motion K27 yrkande 2 (m) samt motion K28 yrkandena 3–5 (fp).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *lokalradiolagen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K27 yrkande 2 och 1999/2000:K28 yrkandena 3–5 antar i bilaga 2 intaget lagförslag.

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör den s.k. stopplagen upphävas snarast möjligt. Yttrandefrihetsgrundlagen anger att sammanslutningar skall ha möjlighet att få tillstånd att sända ljudradioprogram i en utsträckning som tillgängliga radiofrekvenser medger. Som Lagrådet framhållit innebär grundlagsbestämelsen inte bara att tillgängliga radiofrekvenser skall tas i anspråk utan också att de skall tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Det är därför angeläget att stopplagen upphävs utan någon fördröjning. Utskottet tillstyrker således motionerna K28 yrkande 2 (fp) samt K276 yrkande 12 (m) och K327 (m).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *den s.k. stopplagen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K28 yrkande 2,
1999/2000:K276 yrkande 12 och 1999/2000:K327 antar följande:

Förslag till lag om upphävande av lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio

Härigenom föreskrivs att lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio skall upphöra att gälla med utgången av april månad 2000.

4. Koncessionsavgifter (mom. 4) –villk.

Vid avslag på reservation 1

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening uppvisar regeringens förslag såvitt avser koncessionsavgifterna så allvarliga brister att det inte borde genomföras. Det är helt enkelt inte rimligt att det skall finnas så stora avgiftsskillnader som det här skulle bli fråga om. Regeringens huvudskäl tycks vara att skapa en situation som är ohållbar för de befintliga tillståndshavarna. Det kommer enligt utskottets bedömning att bli mycket svårt att driva en station med avgiftsnivåer som ligger upp till 3 miljoner kronor om året om stationen skall konkurrera med en ny station som har en avgift på bara 40 000 kr per år. Allvarligast är detta när det gäller stationer som har hög lokal närvaro med stor andel lokalt material och redaktionell bearbetning. Dessa stationer har de högsta kostnaderna och kommer därför att ha svårast att konkurrera med nya stationer med den nya begränsade avgiften. Den föreslagna avgiftsnivån kommer sannolikt

att leda till minskande total andel lokalt material i den privata lokalradion. Det är inte en praktiskt möjlig lösning att frånträda ett gammalt avtal och i stället söka ett nytt tillstånd. Att behöva byta frekvens riskerar nämligen att få svåra reklamässiga följder.

Det är enligt utskottets mening självfallet så att regeringens förslag innebär en uppenbar risk för snedvriden konkurrens. Förslaget innebär att de förutsättningar som gällde vid utauktioneringarna av de befintliga tillstånden helt ändrats. Enligt utskottets uppfattning saknar förslaget varje form av konkurrensneutralitet och måste uppfattas som orättvist. Särskilt gäller detta efter år 2008 då villkoren för de befintliga och de nya tillståndshavarna blir förhållandevis enhetliga, bortsett från avgiftsstorleken. Utskottet anser mot denna bakgrund att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som utan att snedvrida konkurrensen ger radioföretagen ekonomiska möjligheter att investera i den digitala tekniken, utveckla programutbudet och öka det redaktionella innehållet i sändningarna. Detta bör med bifall till motionerna K27 yrkande 3 (m) och K28 yrkande 6 (fp) och med anledning av motion K25 yrkande 2 (kd) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *koncessionsavgifter*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K27 yrkande 3, 1999/2000:K28 yrkande 6 och proposition 1999/2000:50 i denna del samt med anledning av proposition 1999/2000:55 i denna del och motion 1999/2000:K25 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Koncessionsavgifter (mom. 4)

Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kommer regeringens förslag när det gäller avgifterna för de befintliga tillstånden att leda till en ohållbar konkurrenssituation. Det är inte rimligt att avgifterna för de befintliga tillstånden skall uppgå till i genomsnitt 1,4 miljoner kronor när de nya tillståndshavarna bara skall behöva betala 40 000 kr.

Utskottet anser att konkurrensskäl talar för att de höga avgifterna för de befintliga tillstånden avvecklas i syfte att på sikt nå ett konkurrensneutralt avgiftssystem. Mot bakgrund av den åttaåriga förlängning som erbjuds i fråga om de befintliga tillstånden kan det enligt utskottets mening vara rimligt att koncessionsavgifterna trappas av under den förlängda tillståndstiden så att de efter åtta år ligger på samma nivå som avgifterna enligt det nya regelverket. Avtrappningen bör ske i jämn takt under den åttaåriga tillståndstiden och endast omfatta koncessionsavgifter på mer än 40 000 kronor per år. Riksdagen bör med bifall till motion K25 yrkande 2 (c) och med anledning av motionerna K27 yrkande 3 (m) och K28 yrkande 6 (fp) besluta om en sådan avtrappning.

4. beträffande *koncessionsavgifter*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K25 yrkande 2 och proposition 1999/2000:50 i denna del samt med anledning av proposition 1999/2000:55 i denna del och motionerna 1999/2000:K27 yrkande 3 och 1999/2000:K28 yrkande 6 antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område med det tillägget att punkt 3 av ikraft- och övergångsbestämmelserna kompletteras med följande mening: Därvid skall dock de fastställda avgifterna per år med början år 2001 sättas ned med en åttondel av det belopp som överstiger 40 000 kr och efter åtta år uppgå till samma belopp som då gäller enligt denna lag.

6. Förstärkt grundlagsskydd (mom. 5)

Helena Bargholtz (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "8 och 9 (fp)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening visar regeringens förslag att grundlagsskyddet för etermedia är otillräckligt. När de nuvarande bestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen anger att det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet har detta kunnat uppfattas som ett stöd för public service-bolagen och detta har inneburit ett latent hot mot de fristående radio- och TV-bolagen. Utskottet vill understryka att fördelningen av frekvenser är mycket viktig för den demokratiska debatten, och vissa principer bör därför vara fastställda i grundlag. Huvudregeln bör vara att tillgängliga frekvenser skall bjudas ut på marknaden och försälgas i någon slags auktions- eller anbudsförfarande. Utskottet anser att en ändring av yttrandefrihetsgrundlagen med denna innebörd bör komma till stånd. Regeringen bör därför tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att ge ett starkare grundlagsskydd åt de fria radio- och TV-stationerna. Detta bör med bifall till motion K28 yrkandena 8 och 9 (fp) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *förstärkt grundlagsskydd*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K28 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. Kommersiell riksradio (mom. 6)

Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Syftet med" och på s. 16 slutar med "yrkande 7 (fp)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar bedömningen i motion K25 (kd) att möjligheten att införa en fri nationell radio bör övervägas. Den tidigare lokalradiolagstiftningen ledde till att nätverk bildades. Dessa nätverk är mycket omfattande, om än

inte rikstäckande. I många andra länder finns nationella radiostationer som är kommersiellt finansierade. I Sverige finns inte denna möjlighet. Enligt utskottets mening är det angeläget att förutsättningarna för en fri nationell radio nu övervägs inom Regeringskansliet. Detta bör med bifall till motion K25 yrkande 3 (kd) och med anledning av motion K28 yrkande 7 (fp) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *kommersiell riksradio*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K25 yrkande 3 och med anledning av motion 1999/2000:K28 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. Kommersiell riksradio (mom. 6)

Helena Bargholtz (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Syftet med" och på s. 16 slutar med "yrkande 7 (fp)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kommer utvecklingen mot digitalisering sannolikt att gå fortare på radioområdet än på TV-området. Frågan om standard och sändningssätt är okontroversiell när det gäller radion. Den digitala radion kommer att ge utrymme för många nya kanaler, och digitaliseringen gör också att de tidigare frekvensproblemen bortfaller när det gäller att skapa en rikskanal som konkurrerar med Sveriges Radio. En reklamfinansierad rikskanal bör inrättas. Som enda villkor bör gälla att det skall finnas en självständig nyhetsredaktion. En sådan koncession bör enligt utskottets mening snarast bjudas ut. Detta bör med bifall till motion K28 yrkande 7 (fp) och med anledning av motion K25 yrkande 3 (kd) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *kommersiell riksradio*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K28 yrkande 7 och med anledning av motion 1999/2000:K25 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. Reklamtider (mom. 7)

Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "I Digital-TV-kommitténs uppdrag" och slutar med "K234 (m) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan ifrågasättas om reklamreglerna för den kommersiella lokalradion tjänar något syfte. Det finns nämligen anledning att anta att ytterligare reklamsändningar skulle kunna föra med sig att lyssnare förloras. Utrymmet för reklamsändningar är i huvudsak självreglerande. Utskottet föreslår mot denna bakgrund att reglerna om reklamtider lättas upp. En generell regel om 15 % av sändningstiden kombinerad med möjligheten att sända 12 minuters reklam per timme under sex timmar per dygn bör enligt

utskottets mening vara en rimlig ordning. Utskottet tillstyrker således motion K25 yrkande 1 (kd) och avstyrker motion K234 (m).

1999/2000:KU15

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *reklamtider*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K25 yrkande 1 och med anledning av proposition 1999/2000:55 samt med avslag på motion 1999/2000:K234 antar utskottets i bilaga 3 intagna lagförslag,

10. Digital radio (mom. 8)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Frågan om" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att den digitala radion ges möjlighet att utvecklas. Utskottet anser att detta sker bäst om den politiska styrningen är den minsta möjliga. "Skönhetstävlingar" som urvalsmodell är i likhet med krav på programinnehåll och oförändrat ägande oförenligt både med den redaktionella frihet som bör ges medierna och med den kommersiella frihet som medieföretag behöver. Programbolagen behöver oberoende och stabilitet för att kunna genomföra de stora investeringar som krävs för att etablera ny sändningsteknik och nå en ny marknad.

Utskottet anser att om den digitala radion skall kunna utvecklas krävs det i stället ett tillståndsförfarande som lokalradiolagens auktionssystem och långvariga sändningstillstånd. Detta bör med bifall till motion K276 yrkande 14 (m) och med anledning av motion K26 yrkande 1 (c) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *digital radio*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K276 yrkande 14 och med anledning av motion 1999/2000:K26 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. Digital radio (mom. 8)

Åsa Torstensson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Frågan om" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att frågan om hur den framtida lokalradion skall utformas snarast kommer upp till diskussion och behandling. I bedömningarna kring den framtida lokala radion måste självfallet hänsyn tas till vunna erfarenheter. Det kan då inte bortses från att lokalradio-reformen inte lett till de förväntade effekterna och att prisnivåerna varit för höga. Andra än mycket kapitalstarka aktörer har knappast kunnat konkurrera om tillstånden. Bland annat detta har lett till en mycket begränsad variation i stationernas utbud och till en tilltagande koncentration.

Enligt utskottets mening bör målsättningen för en framtida lokalradiopolitik vara att utbudet ökas väsentligt och att antalet aktörer blir fler. Utbudet bör åstadkommas genom såväl rikstäckande nätverk som lokala, oberoende stationer. En ökning av antalet tillgängliga frekvenser förutsätter en övergång till digitala sändningar. Det är enligt utskottets mening angeläget att denna utveckling främjas. Redan nu bör markeras att ytterligare analoga tillstånd efter de nu aktuella tio tillstånden inte kommer att fördelas. I stället bör det utarbetas en plan för att frigöra frekvenser för digitala sändningar. Vidare bör det via avgifterna skapas incitament att övergå till digitala sändningar och förberedas ett regelverk som innebär friare format och ägarformer för digitala sändningar. Detta bör med bifall till motion K26 yrkande 1, och med anledning av motion K276 yrkande 14, ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *digital radio*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K26 yrkande 1 och med anledning av motion 1999/2000:K276 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

12. Konvergensen (mom. 9)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med ”Konvergensfrågorna” och slutar med ”4 (m) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Den sammansmältning – konvergens – som sker mellan olika typer av tele- och medietjänster gör enligt utskottets mening att det är ohållbart med olika typer av lagstiftning på tele- och mediaområdena. Utskottet anser att en ny lagstiftning är nödvändig för att dessa marknader skall kunna växa och utvecklas i vårt land. Enligt utskottets mening bör regeringen därför omedelbart tillsätta en ny utredning med uppdrag att ta fram ett konkret förslag till en ny, konvergerad, lagstiftning på tele- och medieområdet. En utgångspunkt för en sådan utredning bör vara grundläggande principer om yttrandefrihet och personlig integritet. Detta bör med bifall till motion T717 yrkande 4 (m) och med anledning av motion K26 yrkande 2 (c) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *konvergensen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T717 yrkande 4 och med anledning av motion 1999/2000:K26 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

13. Konvergensen (mom. 9)

Åsa Torstensson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med ”Konvergensfrågorna” och slutar med ”4 (m) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Konvergensen på tele- och medieområdet innebär att förutsättningarna för reglering av radiosändningar kommer att ändras i grunden. Det är enligt utskottets mening angeläget att regeringen redan nu på allvar låter utvärdera konsekvenserna från regleringssynpunkt av teknisk konvergens och ökande nätkapacitet. Efter konvergensutredningens arbete kvarstår ett behov av förändringar i syfte att öka människors reella yttrandefrihet och i större utsträckning jämställa yttranden i skilda medier. En sådan utredning bör ges i uppdrag att göra en översyn av de lagar som på ett negativt sätt särreglerar yttranden över Internet, i olika former, och föreslå förändringar av dessa i enlighet med traditionella yttrandefrihetsprinciper. Vad utskottet anfört bör med bifall till motion K26 yrkande 2 (c) och med anledning av motion T717 yrkande 4 (m) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *konvergensen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K26 yrkande 2 och med anledning av motion 1999/2000:T717 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Riktlinjer för den svenska mediepolitiken (mom. 11)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utskottet vidhåller" slutar med "yrkandena 2–4" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka att det är en viktig uppgift att se till att det är den enskildes frihet och rätt som präglar den nya informationsteknikens tillämpning i samhället. Inom ramen för dagens tekniska begränsningar för medier skall det vara läsarna, lyssnarna, tittarna och användarna som genom sina val avgör vilka medier som skall ha förutsättningar att distribueras. Strävanden att politiskt kontrollera tekniken begränsar möjligheterna till utveckling och måste därför undvikas så långt det är möjligt. Formerna för olika programföretags verksamhet bör inte regleras av staten. Lagstiftaren bör begränsa sin uppgift till att upprätta ett stabilt ramverk som säkerställer det fria ordet, skyddar individens integritet och får marknadsekonomin att fungera. Inom detta ramverk kan sedan olika tekniska lösningar samt nya och gamla tjänster rymmas.

I takt med att mediemarknaden globaliseras är det enligt utskottets mening viktigt att svenska företag ges möjlighet att konkurrera på goda villkor. Regionala medieföretag bör ges möjlighet att agera inom olika distributionsformer. Mångfald genom fri radio och TV och genom ny teknik skall så långt möjligt bejakas och tillåtas stimulera utvecklingen av digital teknik i stället för att begränsas genom teknikval och offentlig tillståndsgivning. Enligt utskottets mening skall den svenska mediepolitiken syfta till mångfald, kulturell vitalitet och en öppenhet för nya mediers tillväxt i Sverige.

Som riktlinjer för den svenska mediepolitiken måste därvid beaktas att det offentliga inte genom skattemedel eller andra med tvång uttaxerade medel får motverka konkurrens och mångfald, att staten inte får utöva sin makt så

att den styr och dominerar medieutbudet, att staten skall verka för etableringsfrihet så långt tekniken förmår och inom ramen för tillgängliga frekvenser behandla alla likvärdigt, att den nya tidens medier i likhet med den fria pressen skall stå oberoende från stat och kommun, att tryckfrihetens principer och yttrandefrihetsgrundlagen skall vara ramen för vad som får sändas, att olika medier skall ha rätt att söka sin finansiering genom reklam eller avgifter från publiken, att yttrandefriheten måste säkras i nya medier, likt Internet, samt att begränsningar av medieföretags ägande inte skall förekomma. Detta bör med bifall till motion K276 yrkandena 2–4 (m) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *riktlinjer för den svenska mediepolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K276 yrkandena 2–4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

15. Digital TV (mom. 12)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet vidhåller" slutar med "K335 (v) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Sverige kan genom digitalisering av televisionen och genom satelliter och befintliga kabelnät gå i täten för utvecklingen av bredbandskommunikationen. Regeringens försöksverksamhet med markbundna digitala TV-sändningar går enligt utskottets bedömning stick i stäv med denna utveckling. Syftet med marknätet är att gynna en teknik som möjliggör begränsningar och kontroll. Redan urvalsprocessen för digitala TV-sändningar i marknätet har visat att avsikten varit att behålla en stark styrning av TV. Enligt utskottets mening blev urvalet en renodlad politisk skönhetsstävling och kanalerna tvingas anlita de statliga monopolföretagen Senda och Teracom. Ägarförhållanden, liksom innehåll i kanalerna, regleras på ett sätt som för tankarna till förhandsgranskning eller censur. Regeringens avsikter i fråga om ett markbundet stolpnät för TV-sändningar är enligt utskottets mening feltänkta. De kommer att motverka mångfalden inom medieområdet och även hindra en informationstekniskt bättre lösning.

Enligt utskottets mening bör staten inte vidare engagera sig i frågan om val av teknik för digitala sändningar av radio och TV, vare sig direkt eller indirekt. Staten bör avveckla sitt ägande av företag inom området. Efter nuvarande försöksperiods slut bör frekvenserna inom detta frekvensområde bjudas ut till auktion parallellt med andra frekvenser. Enligt utskottets mening bör staten i stället för att hindra utvecklingen och kontrollera medieutbudet bereda utrymme och skapa gynnsamma villkor för en snabb och omfattande digitalisering, liksom för en utbyggnad av den informationstekniska infrastrukturen på marknadens villkor. Detta bör med bifall till motionerna K276 yrkandena 5 och 10 (m) och T717 yrkande 2 i denna del (m), med anledning av motion T705 yrkande 14 (fp) och med avslag på motion K335 (v) ges regeringen till känna.

12. beträffande *digital TV*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K276 yrkandena 5 och 10 och 1999/2000:T717 yrkande 2 i denna del, med anledning av motion 1999/2000:T705 yrkande 14 och med avslag på motion 1999/2000:K335 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

16. Digital TV (mom. 12)

Helena Bargholtz (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet vidhåller" slutar med "K335 (v)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det inte en politisk fråga att TV digitaliseras och kommer att sändas digitalt i olika former – marknät, kabel och satellit. Konkurrensen är enligt utskottets mening sådan att konsumentintressen kommer att vara styrande för utvecklingen. Utskottet vill understryka att det inte får vara politiskt godtycke som styr vilka företag som får använda marknätet för TV. I stället måste det vara den ekonomiska betalningsviljan som styr fördelningen. Detta bör med bifall till motion T705 yrkande 14 (fp), med anledning av motionerna K276 yrkandena 5 och 10 (m) och T717 yrkande 2 i denna del (m) samt med avslag på motion K335 (v) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *digital TV*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T705 yrkande 14, med anledning av motionerna 1999/2000:K276 yrkandena 5 och 10 och 1999/2000:T717 yrkande 2 i denna del samt med avslag på motion 1999/2000:K335 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

17. Digital TV (mom. 12)

Kenneth Kvist (v) och Mats Einarsson (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Motionerna K276" slutar med "K335 (v) avstyrks" bort ha följande lydelse:

På ett område finns det dock anledning för riksdagen att göra ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet vill peka på det nya problem som uppstått med de digitala sändningarna. Det finns inte någon möjlighet för allmänheten att driva igenom att ett bolag som fått sändningstillstånd genomför sändningar. Radio- och TV-lagen ger inte utrymme för en rättslig prövning. Enligt utskottets mening är det av demokratiska skäl angeläget att allmänheten får rätt att begära rättslig prövning av tillstånden att sända via det marksända nätet. Vidare bör justitiekanslern få möjlighet att ta upp en sådan fråga i allmän domstol och det skall vara möjligt att besluta om varning, böter eller återkallande av tillstånd. Enligt utskottets mening bör regeringen utan att avvakta Digital-TV-kommitténs arbete i detta avseende snarast återkomma

till riksdagen med ett sådant förslag. Utskottet tillstyrker således motion K335 (v) samt avstyrker motionerna K276 yrkandena 5 och 10 (m), T717 yrkande 2 i denna del (m) och T705 yrkande 14 (fp).

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *digital TV*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K335 samt med avslag på motionerna 1999/2000:K276 yrkandena 5 och 10, 1999/2000:T717 yrkande 2 i denna del och 1999/2000:T705 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

18. Dekodrar (mom. 13)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "När det" och slutar med "regeringsärendenas handläggning" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka att regeringens låsning vid marknätet tvingar in konsumenterna i den distributionsform som har lägst kapacitet och sämst utrymme för interaktivitet. Enligt utskottets mening finns det inte någon anledning att bygga upp en statligt ägd verksamhet för dekoderruthyrning. Det statligt ägda bolaget Boxer har för avsikt att genom subventionerade priser snabbt få ut dekodrar på marknaden. Utskottet vill understryka att statliga medel vare sig genom statsbudget eller genom statliga bolag skall användas för att subventionera dekodrar. Detta bör med bifall till motionerna K276 yrkande 7 och T717 yrkande 2 i denna del (båda m) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *dekodrar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K276 yrkande 7 och 1999/2000:T717 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna utskottet anför.

19. Must carry-principen (mom. 14)

Per Unckel (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m) och Ola Karlsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 13 (m)" bort ha följande lydelse:

Den s.k. must carry-regeln innebär att kabel-TV-företagen är skyldiga att i kabelnäten utan avgift distribuera ett antal program som sänds med tillstånd av regeringen. Enligt utskottets mening finns det inte någon anledning att låta must carry-skyldigheten omfatta kommersiella program. Den omfattning skyldigheten nu har kan ifrågasättas från grundlagssynpunkt. Enligt 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen kan must carry-skyldigheten nämligen bara gälla i den utsträckning som behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Kravet på allmänhetens

tillgång till allsidig information måste rimligen anses tillgodosett genom att de licensbetalda public service-kanalerna TV 1 och TV 2 omfattas av must carry-skyldigheten. Detta bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker motion K276 yrkande 13 (m).

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande must carry-principen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K276 yrkande 13 antar i bilaga 4 intagna förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).

20. Sändningstillstånd för lokal TV (mom. 16)

Åsa Torstensson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Många medie-, kultur- och utbildningsföretag visar intresse av att få tillstånd att starta och driva lokala TV-stationer. Detta möter dock hinder i bestämmelsen i 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen som stadgar att Radio- och TV-verket får meddela tillstånd att sända TV-program under en begränsad tid om högst två veckor. Enligt utskottets mening saknas skäl att avvakta utvecklingen av digital-TV-verksamheten. I stället bör 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen ses över så att sändningstillstånd kan ges för en viss tid (t.ex. två dagar) per vecka under längre perioder, förslagsvis ett år, i mån av tillgängligt frekvensutrymme. Enligt utskottets mening bör regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag i detta hänseende. Detta bör med bifall till motion K355 yrkande 3 (c) och med anledning av motion K297 (c) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. *beträffande sändningstillstånd för lokal TV*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K355 yrkande 3 och med anledning av motion 1999/2000:K297 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Granskningsnämnden för radio och TV (mom.18)

Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar med "Som framgår" och slutar med "motion K255 (kd)" bort ha följande lydelse:

Granskningsnämnden för radio och TV har kritiserats för att den rutinmässigt och utan närmare analys tycks avfärda en del anmälningar. Det är självfallet allvarligt om nämnden skulle underlåta att beakta de krav på opartiskhet, saklighet, allsidighet, granskning och relevans som finns i lag och avtal. Utskottet vill understryka vikten av att allmänheten kan känna förtroende för att statliga myndigheter seriöst fullgör de uppgifter som ålagts dem. Enligt utskottets mening är tiden nu mogen att genomföra en allsidig utvär-

dering av Granskningsnämndens verksamhet. Detta bör med bifall till motion 1999/2000:KU15
K255 (kd) ges regeringen till känna

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *Granskningsnämnden för radio och TV*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K255 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför.

1. Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

¹ I huvudsak i enlighet med prop. 1999/2000:55. Lagförslag nr 9 omfattar dock även innehållet i lagförslag 7 i proposition 1999/2000:50.

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

1999/2000:KU15
Bilaga 1

under det första kalenderåret. Avgiften skall betalas så snart Radio- och TV-verket meddelat beslut om avgiften.

Radio- och TV-verket skall senast den 31 december varje år fastställa det belopp som skall betalas under det följande kalenderåret. Avgiften skall betalas före utgången av januari månad det kalenderår som avgiften avser.

7 §¹

Ränta skall betalas på koncessionsavgift från förfallodagen. Räntesatsen bestäms enligt 6 § räntelagen (1975:635).

Om Radio- och TV-verket har fattat beslut om den rörliga koncessionsavgiften efter utgången av mars månad, skall ränta ändå betalas från den 31 mars.

Om Radio- och TV-verket har fattat beslut om den rörliga koncessionsavgiften för television efter utgången av mars månad, skall ränta ändå betalas från den 31 mars.

Radio- och TV-verket beslutar om ränta.

8 a §

Återkallas ett tillstånd att sända lokalradio gäller skyldigheten att betala avgiften till och med nittio dagar från den dag tillståndet enligt 5 kap. 18 § radio- och TV-lagen skall anses ha upphört att gälla.

En tillståndshavares skyldighet att betala avgift gäller inte för tid efter det att någon annan övertagit tillståndet.

8 b §

Den som får medgivande enligt 5 kap. 15 § radio- och TV-lagen (1996:844) skall betala en avgift som motsvarar vad denne skulle ha betalat om tillståndet förlängts.

¹ Senaste lydelse 1994:402.

9 §⁵

Om det belopp som programföretaget har betalat för en viss period överstiger vad företaget skall betala enligt 3 § eller enligt beslut av Radio- och TV-verket eller domstol, skall det överskjutande beloppet betalas tillbaka till företaget.

Ränta skall betalas på belopp som återbetalas. Räntan beräknas efter en räntesats motsvarande det av *riksbanken* fastställda diskonto, som gällde vid utgången av året närmast före det år då återbetalningen äger rum. Radio- och TV-verket beslutar om ränta.

Om det belopp som programföretaget har betalat för en viss period överstiger vad företaget skall betala enligt 3 *eller 4 a §* eller enligt beslut av Radio- och TV-verket eller domstol, skall det överskjutande beloppet betalas tillbaka till företaget.

Ränta skall betalas på belopp som återbetalas. Räntan beräknas efter en räntesats motsvarande det *av Riksgäldskontoret* fastställda diskonto, som gällde vid utgången av året närmast före det år då återbetalningen äger rum. Radio- och TV-verket beslutar om ränta.

12 §

Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela anstånd med betalning av koncessionsavgift och ränta. Om det finns synnerliga skäl får regeringen medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala koncessionsavgift och ränta för en viss period.

Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela anstånd med betalning av koncessionsavgift och ränta *för television*. Om det finns synnerliga skäl får regeringen medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala koncessionsavgift och ränta *för television* för en viss period.

12 a §

Om det finns särskilda skäl får Radio- och TV-verket meddela anstånd med betalning av koncessionsavgift och ränta för tillstånd att sända lokalradio. Om det finns synnerliga skäl får Radio- och TV-verket medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala koncessionsavgift och ränta för tillstånd att sända lokalradio för en viss period.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

2. I fråga om tillstånd som meddelats före den 1 juli 2000 och som därefter förlängs gäller 15–17 och 32–37 §§ i den upphävda lokalradiolagen (1993:120) i stället för bestämmelserna i denna lag.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för beräkning av ränta som avser tid före den 1 juli 2000.⁶

⁵ Lydelse av andra stycket enligt prop. 1999/2000:50.

⁶ Lydelse enligt prop. 1999/2000:50.

Förslag till lag om ändring i lokalradiolagen (1993:120)

Nuvarande lydelse

Härigenom föreskrivs i fråga om lokalradiolagen (1993:120) dels att 7 § skall upphöra att gälla
dels att 6 § skall ha följande lydelse.

6 §

Staten, landsting, kommuner eller programföretag med tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) kan inte, vare sig direkt eller genom företag i vilket ett sådant organ på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensamt har ett bestämmande inflytande, få tillstånd att sända lokalradio.

Föreslagen lydelse

Staten, landsting eller kommuner får inte inneha tillstånd att sända lokalradio, vare sig direkt eller indirekt genom

1. företag i vilket ett eller flera sådana subjekt har en del som för dem gemensamt motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal har ett bestämmande inflytande, eller

2. ett företag som enligt 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) är ett dotterföretag som avses i 1.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2000.

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Nuvarande lydelse

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 5 § radio- och TV-lagen skall ha följande lydelse.

7 kap.

5 §

Annonser får sändas högst *åtta* minuter under en timme mellan hela klockslag. I TV-sändning får denna tid dels under sändningstiden mellan klockan 19.00 och 24.00 dels i rena undantagsfall, utsträckas till högst tio minuter. Om sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst tio procent av den tiden.

Annonser får i en TV-sändning sändas under högst tio procent av sändningstiden per dygn.

Föreslagen lydelse

Annonser får sändas högst *12* minuter under en timme mellan hela klockslag. I TV-sändning får denna tid dels under sändningstiden mellan klockan 19.00 och 24.00 dels i rena undantagsfall, utsträckas till högst tio minuter. Om sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst tio procent av den tiden.

Annonser får i en TV-sändning sändas under högst tio procent av sändningstiden per dygn. *I ljudradiosändning får annonser sändas under högst 15 procent av sändningstiden per dygn eller under högst 12 minuter per timme under sex timmar av varje dygn.*

Programtjänster som uteslutande är avsedda för program där publiken erbjuds att beställa varor eller tjänster (försäljningsprogram) får trots vad som sägs i första och andra stycket sändas i televisionen. Med programtjänst avses ett samlat utbud av program som sänds under en gemensam beteckning. Utöver vad som följer av 6 kap. 9 § skall programtjänstens beteckning anges i början och i slutet av sändningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen skall ha följande lydelse.

8 kap.

1 §

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter.

Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Ett program som har sänts ut enbart med digital teknik behöver sändas vidare endast om det sänds andra program i anläggningen med digital teknik. Det behöver då sändas vidare endast digitalt.

Sändningsplikten gäller även sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikt enligt första stycket omfattar högst <i>tre</i> samtidigt sända TV-program som sänds av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om TV-avgift och högst ett TV-program som sänds av en annan tillståndshavare.	Sändningsplikt enligt första stycket omfattar högst <i>två</i> samtidigt sända TV-program som sänds av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om TV-avgift.
--	--

Skyldighet enligt första stycket gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett kopplat telenät med hjälp av digital teknik.

Sändningsplikten omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändring enligt 3 kap. 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

Sammanfattning.....	1
Propositionerna.....	1
Motionerna	2
Motioner som väckts med anledning av propositionen	2
Motioner från den allmänna motionstiden	3
Utskottet	4
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Fråga om avslag på propositionen.....	5
Motionerna	5
Gällande regler m.m.	6
Utskottets bedömning.....	7
Lokalradiolagen	8
Propositionen	8
Motionerna	8
Gällande regler	9
Utskottets bedömning.....	9
Den s.k. stopplagen	9
Motionerna	9
Tidigare riksdagsbehandling	10
Utskottets bedömning.....	10
Koncessionsavgifter	10
Propositionen	10
Motionerna	11
Utskottets bedömning.....	12
Förstärkt grundlagsskydd.....	13
Motionen	13
Gällande regler	13
Tidigare riksdagsbehandling	13
Utskottets bedömning.....	13
Kommersiell riksradio	14
Motionerna	14
Bakgrund.....	14
Tidigare riksdagsbehandling	15
Utskottets bedömning.....	16
Reklamtider.....	16
Propositionen	16
Motionerna	16
Gällande regler	17
Utskottets bedömning.....	18
Digital radio	18
Bakgrund.....	19
Tidigare riksdagsbehandling	20
Utskottets bedömning.....	20
Konvergensens	21
Motionerna	21

Bakgrund.....	21
Utskottets bedömning.....	24
Propositionens lagförslag i övrigt	24
Propositionen	24
Utskottets bedömning.....	24
Riktlinjer för den svenska mediepolitiken	24
Motionen	24
Utredningar m.m.	25
Tidigare riksdagsbehandling	26
Utskottets bedömning.....	27
Digital TV	27
Motionerna	27
Bakgrund.....	28
Tidigare riksdagsbehandling	30
Utskottets bedömning.....	30
Must carry-skyldigheten	31
Motionen	31
Gällande regler	31
Tidigare riksdagsbehandling	31
Utskottets bedömning.....	32
Den s.k. TV-listan	32
Motionen	32
Tidigare riksdagsbehandling	32
Utskottets bedömning.....	33
Sändningstillstånd för lokal TV	33
Motionerna	33
Gällande regler	34
Tidigare riksdagsbehandling	34
Utskottets bedömning.....	34
Innehållet i sändningarna	34
Motionen	34
Gällande regler	35
Tidigare riksdagsbehandling	37
Utskottets bedömning.....	37
Verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV.....	37
Motionen	37
Bakgrund.....	37
Utskottets bedömning.....	40
Författningsteknisk samordning.....	40
Hemställan	40
Reservationer	42
1. Frågan om avslag på propositionen (mom. 1).....	42
2. Lokalradiolagen (mom. 2) –villk.	43
3. Den s.k. stopplagen (mom. 3)	44
Förslag till lag om upphävande av lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio	44
4. Koncessionsavgifter (mom. 4) –villk.	44
5. Koncessionsavgifter (mom. 4)	45

6. Förstärkt grundlagsskydd (mom. 5).....	46
7. Kommersiell riksradio (mom. 6).....	46
8. Kommersiell riksradio (mom. 6).....	47
9. Reklamtider (mom. 7).....	47
10. Digital radio (mom. 8).....	48
11. Digital radio (mom. 8).....	48
12. Konvergensen (mom. 9).....	49
13. Konvergensen (mom. 9).....	49
14. Riktlinjer för den svenska mediepolitiken (mom. 11).....	50
15. Digital TV (mom. 12).....	51
16. Digital TV (mom. 12).....	52
17. Digital TV (mom. 12).....	52
18. Dekodrar (mom. 13).....	53
19. Must carry-principen (mom. 14).....	53
20. Sändningstillstånd för lokal TV (mom. 16).....	54
21. Granskningsnämnden för radio och TV (mom.18).....	54
Propositionernas lagförslag.....	56
1. Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262).....	56
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrande-frihetsgrundlagens om- råden	57
3. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessions- avgift på televisionens område.....	58
4. Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)	62
5. Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450)	63
6. Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).....	64
Reservanternas	79
Förslag till lag om ändring i lokalradiolagen (1993:120).....	79
Reservanternas	80
Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).....	80
Reservanternas	81
Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).....	81